

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁRSKA DIPLOMOVÁ PRÁCA

Situácia kórejskej menšiny v Japonsku v oblasti práce

The situation of the Korean minority in Japan in respect of employment

OLOMOUC 2021 Michaela Bohatová

Vedúci diplomovej práce: doc. Mgr. Ivona Barešová, Ph.D.

Čestné vyhlásenie

Čestne prehlasujem, že som bakalársku diplomovú prácu „Situácia kórejskej menšiny v Japonsku v oblasti práce“ vypracovala samostatne pod odborným dohľadom vedúceho práce a uviedla všetky použité pramene a literatúru.

V Olomouci dňa

.....

Michaela Bohatová

Anotácia

Bakalárska práca sa zameriava na situáciu kórejskej menšiny v pracovnej oblasti. Hlavným cieľom je na základe dostupnej literatúry zistiť, akým spôsobom sa táto situácia vyvíjala a do akého stavu dospela v súčasnosti. V prvej časti je opísané ich všeobecné historické pozadie od obdobia japonskej okupácie Kórey až do súčasnosti. Následne sa práca zaoberá faktormi, ktoré ovplyvnili zmeny v ich situácii a zároveň im pomohli dosiahnuť lepšie podmienky v oblasti práce. V tretej časti je opísané ich pracovné uplatnenie v minulosti v priebehu od konca druhej svetovej vojny do roku 2000. Posledná časť práce sa venuje zamestnaniu Kórejcov *zainiči* v súčasnosti, hodnotí zmeny, ktoré v pracovnej oblasti nastali, a uvádza problémy kórejskej menšiny v zamestnaní, ktoré doteraz nie sú vyriešené.

Kľúčové slová: *zainiči*, kórejská menšina v Japonsku, zamestnanie, etnické podnikanie

Počet strán: 65

Počet znakov (vrátane medzier): 120 057

Počet titulov použitej literatúry: 74

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa chcela pod'akovať vedúcej mojej bakalárskej práce doc. Mgr. Ivone Barešovej, Ph.D. za jej odborné vedenie, cenné rady a ústretový prístup.

Obsah

Zoznam grafov	7
Zoznam tabuliek	7
Edičná poznámka	8
Úvod.....	9
1. Historický vývoj kórejskej menšiny	11
1.1. Obdobie japonskej okupácie Kórey	11
1.2. Obdobie po 2. svetovej vojne (1945–1960): strata japonského občianstva a rôznych práv	13
1.3. Obdobie 60. a 70. rokov: úprava práv o pobyte	15
1.4. Obdobie od osemdesiatych rokov do súčasnosti: zlepšenie sociálneho zabezpečenia.....	15
1.5. Historický vývoj – zhrnutie.....	17
2. Faktory podieľajúce sa na zlepšení situácie kórejskej menšiny v pracovnej oblasti ..	18
2.1. Legálne zmeny	18
2.2. Podpora zo strany miestnych úradov	20
2.3. Kórejský aktivizmus a združenia	22
2.3.1. Združenie <i>Sóaikai</i> v období okupácie Kórey	22
2.3.2. Organizácie po roku 1945: <i>Čóren</i> , <i>Mindan</i> a <i>Sóren</i>	23
2.3.3. Miestne kórejské združenia v sedemdesiatych rokoch	24
2.4. Súdne spory	26
2.5. Zlepšenie úrovne vzdelania.....	28
2.6. Podpora zo strany stredných škôl.....	29
2.7. Súkromné podnikanie	30
2.7.1. Štruktúra podnikania od obdobia po 2. svetovej vojne do súčasnosti	31
2.7.2. Rozvoj podnikania.....	35
2.7.3. Podnikanie ako cesta k lepšej sociálnej pozícii	36
2.8. Faktory podieľajúce sa na zlepšení situácie kórejskej menšiny v pracovnej oblasti – zhrnutie.....	38
3. Pracovné uplatnenie Kórejcov <i>zainiči</i> do roku 2000	39
3.1. Pracovné uplatnenie od konca druhej svetovej vojny po koniec sedemdesiatych rokov	40
3.2. Pracovné uplatnenie v roku 1980, 1990 a 2000	42
4. Pracovné uplatnenie Kórejcov <i>zainiči</i> v súčasnosti	45
4.1. Pohľad na súčasnú situáciu: čo sa zmenilo a pretrvávajúce problémy	47
Záver	51

Resumé.....	53
Zoznam použitej literatúry.....	54

Zoznam grafov

Graf č. 1: Vývoj populácie Kórejcov v Japonsku od roku 1910 do 1945.....	11
Graf č. 2: Vývoj populácie Kórejcov v Japonsku od roku 1947 do 2019.....	17
Graf č. 3: Percentuálny podiel podnikateľov k celkovému počtu pracujúcich Kórejcov v Japonsku od roku 1980 do 2010 vzhľadom na vekovú kohortu	35
Graf č. 4: Percentuálny podiel riaditeľov k celkovému počtu pracujúcich Kórejcov v Japonsku od roku 1980 do 2010 vzhľadom na vekovú kohortu.....	37
Graf č. 5: Percentuálny podiel riaditeľov k celkovému počtu Kórejcov od roku 1980 do 2010 vzhľadom na vzdelanie	38
Graf č. 6: Percentuálny podiel jednotlivých kategórií povolání Kórejcov v roku 1980.	42
Graf č. 7: Percentuálny podiel jednotlivých kategórií povolání Kórejcov v roku 1990.	44
Graf č. 8: Percentuálny podiel jednotlivých kategórií povolání Kórejcov v roku 2000.	45
Graf č. 9: Percentuálny podiel jednotlivých kategórií povolání Kórejcov v roku 2015.	46
Graf č. 10: Vývoj podielu zastúpenia jednotlivých kategórií povolání Kórejcov medzi rokmi 1980–2015	48

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1: Štruktúra podnikania Kórejcov <i>zainiči</i> v prefektúre Kjóto v roku 1956..	32
Tabuľka č. 2: Štruktúra podnikania Kórejcov <i>zainiči</i> v šiestich prefektúrach oblasti Kinki v rokoch 1975 a 1997	33
Tabuľka č. 3: Štruktúra podnikania Kórejcov v Japonsku v roku 2015	34
Tabuľka č. 4: Sociálna skladba Kórejcov <i>zainiči</i> v roku 1954 a štruktúra ich zamestnania.....	41

Edičná poznámka

V práci je použitá česká transkripčia japonských termínov, názvov a mien, ktorá sa opiera o publikáciu Barešovej a Dyrtrtovej (2014). Rovnakým spôsobom je uplatnená aj transkripčia kórejských mien, ktorá sa riadi podľa Bartůšeka a Váhalu (1959) a podľa porovnávackej tabuľky transkripčných systémov kórejskej abecedy (Korejština a kórejská abeceda b.r.). Japonské aj kórejské mená v texte sú uvedené v poradí priezvisko – meno. Pri niektorých názvoch v texte, ktoré sú mimo Japonsko používané aj v angličtine, uvádzam okrem pôvodného japonského názvu aj anglický (napr. názvy organizácií). V zozname použitej literatúry je v prípade prameňov napísaných v japončine použitá česká transkripčia a preklad názvu titulu do slovenčiny. V prípade prameňov napísaných v angličtine je ponechaný pôvodný zápis. Práca sa riadi podľa citačnej normy ČSN ISO 690:2011 a na citovanie bol použitý harvardský štýl.

Úvod

Kórejská menšina, označovaná aj ako *zainiči kankokudžin*¹ (nižšie skrátene na *zainiči*), má pôvod v období okupácie Kórey Japonskom od roku 1910, kedy veľké množstvo Kórejcov migrovalo do Japonska kvôli lepším pracovným príležitostiam (Kim 2006, s. 51). Po skončení druhej svetovej vojny sa väčšina Kórejcov vrátila do Kórey, ale približne 600 000 obyvateľov ostalo v Japonsku (Ibid., s. 55). V roku 2020 počet Kórejcov v Japonsku dosahoval vyše 463 000, z čoho približne 306 000 obyvateľov tvorili špeciálni trvalí rezidenti (Hómušó 2020b), ktorí predstavujú potomkov pôvodných kórejských prisťahovalcov (Kim 2011a, s. 291). Zvyšok tvoria noví prisťahovalci z Južnej Kórey, ktorí začali prichádzať do Japonska od roku 1965, ale hlavne od osemdesiatych rokov (Kim 2011b, s. 233). Po druhej svetovej vojne kvôli diskriminácii a právnym bariéram zažívali ťažkosti v zamestnávaní a pre nedostatočné zručnosti a jazykové schopnosti boli odkázaní na ťažké manuálne a nízko platené práce (Ibid., s. 236).

Aby sa dalo zistiť, ako sa už niekoľká generácia Kórejcov, ktorá sa v Japonsku narodila a vyrastala, dokázala integrovať do japonskej spoločnosti, je dôležité poznať ich situáciu v zamestnaní a akým spôsobom sa dopracovali do dnešného stavu.

Situácii Kórejcov v zamestnaní sa doteraz venoval rad autorov. O podmienkach Kórejcov v období japonskej okupácie Kórey píše Kawashima (2009). Vývoju podmienok na pracovnom trhu v období od konca druhej svetovej vojny do začiatku 21. storočia sa venuje Kim (2008, 2011b). Higuchi (2016) sa zameriava na dynamiku pracovných pozícií a sleduje nielen zmeny v ich pracovnom uplatnení, ale hodnotí aj ich vlastné podnikanie. Podnikanie Kórejcov v Japonsku dopodrobna spracovala vo svojej publikácii aj Han (2010). Ďalšie štúdie sa zaoberajú právnymi reformami, ktoré poskytli Kórejcom práva v rôznych oblastiach. O postupnom nadobúdaní práv píše napríklad Chapman (2008) a Kim (2006). Kearney (1998) sa zase sústreďuje na zmeny v podmienkach kórejskej menšiny v uplatnení sa v prácach vo verejných službách. Práce Fukuoka a Tsujiyama (1992) a Tai (2006) sa zameriavajú na aktivizmus Kórejcov za ich občianske, vzdelávacie a pracovné práva. Je v nich opísané, aké zmeny dosiahli kórejské združenia v niektorých mestách na lokálnej úrovni.

¹ V tejto práci pojem *zainiči kankokudžin* zahŕňa všeobecne obyvateľov kórejskej menšiny, takže nielen obyvateľov juhokórejskej (*kankokudžin*), ale aj severokórejskej menšiny (*čósendžin*).

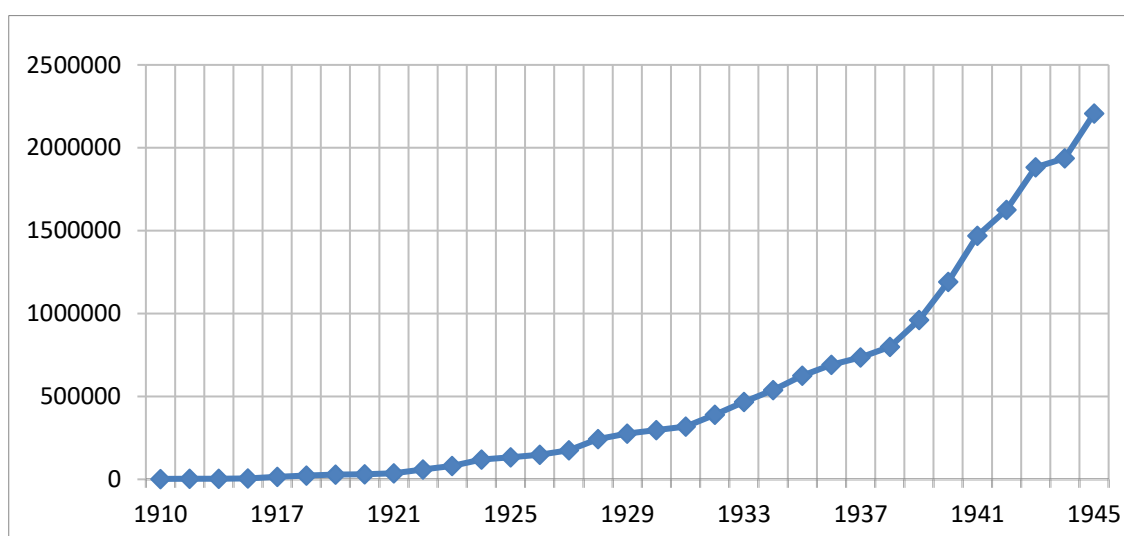
Stav zamestnanosti, pozíciu v zamestnaní a pracovné uplatnenie Kórejcov v súčasnosti je možné zistiť zo štatistických údajov prístupných na webových stránkach Štatistiky japonskej vlády (Seifu tókei no sógó madoguči b.r.).

Zámerom tejto bakalárskej práce je zhrnúť doterajšie poznatky o situácii kórejskej menšiny v Japonsku v pracovnej oblasti a zistiť, akým spôsobom sa v priebehu minulého storočia vyvíjala a ako táto situácia vyzerá dnes. K jeho splneniu je potrebné dosiahnuť nasledujúce ciele: 1) zistiť, aké faktory sa uplatňovali v zlepšení socioeconomickej situácie Kórejcov *zainiči*; 2) opísať situáciu zamestnania kórejskej menšiny v minulosti a súčasnosti s ohľadom na povolanie, pozíciu v zamestnaní a nezamestnanosť; 3) zhodnotiť, aké zmeny nastali a poukázať na pretrvávajúce problémy kórejskej menšiny v pracovnej oblasti.

1. Historický vývoj kórejskej menšiny

1.1. Obdobie japonskej okupácie Kórey

Pred anexiou Kórey Japonskom v roku 1910 sídlilo na území Japonska údajne 790 Kórejcov, pričom väčšina z nich boli študenti získavajúci poznatky od modernizujúcej sa spoločnosti (De Vos a Lee 1981, s. 32). Po anexii počet Kórejcov migrujúcich do Japonska pomaly každým rokom narastal a výrazne sa zvyšoval počas obdobia 1. svetovej vojny (Kawashima 2009, s. 28). Zatiaľ čo v roku 1913 bol celkový počet Kórejcov v Japonsku 3635, v roku 1917 ich populácia už dosahovala počet 14 501 a aj naďalej sa každým rokom zvyšovala (graf č. 1) (De Vos a Lee 1981, s. 37; Weiner 1989, s. 63).

Graf č. 1: Vývoj populácie Kórejcov v Japonsku od roku 1910 do 1945 (Zdroj dát: Weiner 1989, s. 63; De Vos a Lee 1981, s. 37; Tamura 2003, s. 80).

Podľa údajov o veku a pomere pohlavia je známe, že do tridsiatych rokov 20. storočia väčšinu Kórejcov v Japonsku tvorili muži v produktívnom veku. Napríklad v roku 1920 bolo z celkovej populácie Kórejcov v Japonsku 78 % mužov vo veku 20–44 rokov. Z toho je možné predpokladať, že do Japonska väčšinou prichádzali bez rodín s úmyslom zarobiť si. V 40. rokoch bol už však pomer pohlaví a vekových skupín viac vyrovnaný (De Vos a Lee 1981, s. 39–40).

Japonsko v období 1. svetovej vojny zažívalo ekonomický rast a priemyselný rozvoj, čo spôsobilo nedostatok pracovných síl. V roku 1911 prišiel textilný závod v Ósake s nápadom zamestnať kórejských robotníkov a čoskoro aj ostatné závody nasledovali tento príklad (Ibid., s. 34–35).

Pre kórejských roľníkov bola ponuka práce v japonských továrňach dobrou možnosťou, ako uniknúť z chudoby, ktorá v tom období v Kórei prevládala a zarobiť si na živobytie (Kawashima 2009, s. 48).

Majitelia tovární v Ósake, Kóbe a Fukuoke a uhoľných baní vo Fukuoke a na ostrove Hokkaidó vysielali náborových pracovníkov do južných provincií v Kórei, kde hromadne uzavierali pracovné zmluvy s kórejskými roľníkmi (Ibid., s. 29). Muži boli najímaní do tovární a baní a ženy hlavne do tovární na spracovanie bavlny. Boli prijímaní ako nekvalifikovaná, dočasná a lacná pracovná sila, kedy ich mzda bola o 30–50 % nižšia ako mzda japonských pracovníkov (Bayliss 2008, s. 37; Kawashima 2009, s. 29).

Po roku 1918 sa však dopyt po pracovnej sile z Kórey začal znižovať. Koniec vojny v Európe ovplyvnil priemyselnú výrobu v Japonsku a následné zníženie produkcie vo výrobných firmách a ťažkom priemysle ako lodný, chemický a železiarsky viedlo k zatvoreniu tovární a hromadným prepúšťaniam. Situácia sa ešte viac zhoršila pádom Tokijskej burzy 15. 3. 1920, čo spôsobilo zatvorenie ďalších tovární a baní. Mnohí Kórejci boli prepustení a čelili tak nezamestnanosti, napríklad podľa ósackých novín z roku 1920 bolo v Ósake v priebehu jedného roka zaznamenaných až 4000–5000 nezamestnaných Kórejcov (Kawashima 2009, s. 35–36). Kórejci tak boli odkázaní hľadať si nepravidelné a dočasné zamestnanie ako denní robotníci (Ibid., s. 56).

V medzivojnovom období v Japonsku prebiehala rozsiahla výstavba miest, zahŕňajúca stavbu budov, ciest, tunelov, kanalizácií a železničných tratí. Pracovná sila bola preto na týchto miestach veľmi žiadaná. Väčšina Kórejcov si tak našla krátkodobé zamestnanie ako nekvalifikovaní, denní robotníci na mestských výstavbách (Ibid., s. 59). Denní robotníci boli najímaní podľa potreby konkrétneho stavebného miesta, a tak bolo bežné, že kórejský pracovník robil zakaždým na inom konštrukčnom mieste a vykonával inú prácu. Každodenné striedanie práce a nedostatok skúseností s konkrétnou prácou však malo za následok časté úrazy na pracovisku (Weiner 1989, s. 87; Kawashima 2009, s. 71–72).

Zamestnanie kórejských denných pracovníkov zabezpečovali od dvadsiatych rokov sociálne organizácie a inštitúcie, ktoré mali prehľad o voľných pracovných miestach, pretože boli v kontakte s primárnym zamestnávateľom na danom stavebnom mieste. Medzi tieto organizácie patrili súkromné organizácie riadené Kórejcami a kryté štátom a Núdzové programy pre pomoc v nezamestnanosti (*Šicugjóša kjúsai kókjó*

doboku džigjó, v angl. známe ako Unemployment Emergency Relief Programs) (De Vos a Lee 1981, s. 43 a 51; Kawashima 2009, s. 74).

Aj keď sa tieto organizácie spočiatku tešili vysokému záujmu medzi kórejskými pracovníkmi, ich praktiky, ktoré znevýhodňovali Kórejcov vo finančnom ohodnotení ich práce, sa stali neúnosné a často boli príčinou štrajkov a protestov (Kawashima 2009, s. 150–151). Stabilita zamestnania bola tiež neistá, keďže od dvadsiatych rokov pretrvávala nezamestnanosť aj medzi japonským obyvateľstvom (Ibid., s. 169).

Napriek ťažkostiam, ktoré Kórejci prežívali v zamestnaní, ich počet v Japonsku neustále narastal. V roku 1920 počet Kórejcov dosahoval vyše 30 000 a v priebehu desiatich rokov narástol desaťnásobne na takmer 300 000. Ich počet naďalej rýchlo stúpал, pričom do roku 1939 sa zvýšil skoro na 1 milión (De Vos a Lee 1981, s. 37) a na konci druhej svetovej vojny ich počet dosahoval už vyše 2 milióny (Tamura 2003, s. 80).

Do roku 1939 bola migrácia Kórejcov do Japonska dobrovoľná, aj keď prebiehala pod nepriaznivým ekonomickým nátlakom (De Vos a Lee 1981, s. 42). Po vypuknutí druhej sino-japonskej vojny vláda vypracovala mobilizačný plán a v roku 1939 vydala zákon o národnej mobilizácii pracovných síl (*kokka sódóin hó*). Na základe tohto zákona boli Kórejci nedobrovoľne prinesení do Japonska, aby vyplnili voľné pracovné miesta, ktoré vznikli dôsledkom nástupu Japoncov do armády a rozšírením vojenského priemyslu. Boli nútení pracovať hlavne v továrňach na výrobu zbraní a v uhoľných baniach. Ku koncu 2. svetovej vojny 43 % pracovníkov v baniach na ostrove Hokkaidó tvorili Kórejci. V roku 1944 bol vydaný zákon o pracovnej povinnosti Kórejcov (*hantódžin rómuša no injú ni kansuru ken*), podľa ktorého boli všetci Kórejci povinní pracovať v japonskom priemysle a mladí muži mali povinnosť vojenskej služby. Počas obdobia 2. svetovej vojny bolo do Japonska dovlečených približne 822 000 Kórejcov (Ibid., s. 52–53).

1.2. Obdobie po 2. svetovej vojne (1945–1960): strata japonského občianstva a rôznych práv

V čase japonskej kapitulácie v roku 1945 sídlilo na území Japonska vyše 2 milióny Kórejcov, z ktorých približne 1,3 milióna sa krátko po konci 2. svetovej vojny vrátilo do Kórey, ale okolo 600 000 Kórejcov sa nemohlo hneď vrátiť. Situáciu skomplikovalo rozdelenie Kórey na dva antagonistické režimy, severokórejský a juhokórejský (1948) a následná kórejská vojna (1950–1953) (Kim 2006, s. 55).

Počas okupácie Kórey Japonskom mali Kórejci japonské občianstvo. Aj keď technicky boli japonskými občanmi až do roku 1952, po konci 2. svetovej vojny k nim japonská vláda pristupovala ako k cudzincom. Najskôr boli zbavení volebného práva, ktoré sa dovtedy vzťahovalo na kórejských mužov a v roku 1947 bolo vydané nariadenie o registrácii cudzincov (*gaikokudžin tóroku rei*), kde boli Kórejci a Taiwanci jasne označení za cudzincov. Podpísaním sanfranciskej mierovej zmluvy v roku 1952 boli definitívne zbavení japonského občianstva. Týmto opatrením sa spoločne s Taiwancami stali osobami bez štátnej príslušnosti (Kim 2006, s. 56–57; Chapman 2008, s. 68–69).

Stali sa pritom predmetom zákona o imigračnej kontrole (*šucunjúkoku kanri hó*) a zákona o registrácii cudzincov (*gaikokudžin tóroku hó*). Prvý spomenutý zákon určoval podmienky trvalého pobytu Kórejcov a Taiwancov a podľa druhého zákona boli povinní registrovať sa ako cudzinci, mať registračný preukaz neustále pri sebe, nechať si zobrať odtlačky prstov a registráciu obnovovať každé tri roky (Kim 2006, s. 58–59).

So stratou japonského občianstva stratili aj rôzne pracovné a vzdelávacie práva a práva týkajúce sa sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti. Stratili napríklad prístup k štátnemu zdravotnému poisteniu a sociálnym dávkam (Lee 1981, s. 150; Kim 2006, s. 59) a od roku 1959 aj k starobnému a invalidnému dôchodku (Lawyers Association of Zainichi Koreans 2014, s. 9–10). Nemohli tiež vycestovať mimo územie Japonska, keďže nemali cestovný pas. Od roku 1951 boli Kórejci vyčlenení z výhod týkajúcich sa ubytovania, ktoré štát poskytoval pre rodiny s nízkym príjmom, a od roku 1954 oficiálne stratili prístup k ubytovaniu zo štátnych zdrojov (Lee 1981, s. 150).

Kórejci stratili aj právo uchádzať sa o prácu vo verejnej správe a iných profesiách, kde podmienkou bolo mať japonské občianstvo (Kim 2006, s. 59). V súkromných japonských firmách boli tiež diskriminovaní, zamestnávateľia ich odmietali prijať (Kim 2008, s. 877).

Po skončení okupácie Kórey Japonskom mali kórejské deti možnosť vzdelávať sa v kórejských etnických školách, ktoré Kórejci začali v Japonsku zakladať. Avšak mnohé z nich boli neskôr zatvorené kvôli prísny nariadeniam ministerstva školstva, ktoré povolilo činnosť len tým etnickým školám, ktoré sa riadia podľa noriem školského zákona z roku 1947. Väčšina detí preto navštevovala japonské školy. Oproti Japoncom však boli znevýhodnení tým, že museli platiť školné. Bezplatné vzdelanie v rámci povinnej školskej dochádzky získali až v roku 1965 (Okano 2011, s. 104).

1.3. Obdobie 60. a 70. rokov: úprava práv o pobyte

Po uzavretí Zmluvy o normalizácii vzťahov s Južnou Kóreou (*Nikkan kihon džójaku*) v roku 1965 boli upravené práva o pobyte Kórejcov *zainiči* v Japonsku. Tým, ktorí sa rozhodli pre juhokórejskú štátnu príslušnosť, bolo umožnené uchádzať sa o tzv. trvalý pobyt udelený normalizačnou zmluvou (*kjótei eidžú*, v angl. literatúre označované ako permanent residency granted by normalization treaty) pričom získali povolenie k trvalému pobytu (Matthews 2019, s. 59). Získali tým aj iné občianske práva, napríklad rovnoprávny prístup k sociálnemu zabezpečeniu a vzdelaniu a tiež povolenie vycestovať za hranice Japonska a opätovne sa vrátiť (Chapman 2008, s. 70–71).

Avšak tí, ktorí označili svoju štátnu príslušnosť za severokórejskú, tieto práva nezískali. Preto veľké množstvo Kórejcov, ktorí dovtedy podporovali Severnú Kóreou, sa prihlásili k juhokórejskej príslušnosti (Kim 2006, s. 61).

Do roku 1974 získalo vďaka spomínanej zmluve trvalý pobyt viac než 340 000 Kórejcov. Zvyšných 250 000 Kórejcov, ktorí sa identifikovali so Severnou Kóreou, ostali „osoby bez štátnej príslušnosti“ až do roku 1981, kedy došlo k úprave zákona o imigračnej kontrole a uznávaní utečencov (*šucunjúkoku kanri ojobi nanmin nintei hó*), ktorý im umožnil uchádzať sa o tzv. výnimočný trvalý pobyt (*tokurei eidžú*, v angl. známe pod názvom exceptional permanent residency) a získať povolenia pre vycestovanie a opätovný vstup do Japonska (Kim 2006, s. 61; Matthews 2019, s. 60).

Tieto práva o trvalý pobyt, ktoré získala juhokórejská a severokórejská menšina, však neboli udelené ich potomkom, ktorí sa narodili po roku 1971. Tento problém vyriešilo až memorandum v roku 1991, na základe ktorého bol v roku 1992 trvalý pobyt udelený aj ich potomkom a pomenovania *kjótei eidžú* a *tokurei eidžú* sa štandardizovali na tzv. status špeciálneho trvalého pobytu (*tokubecu eidžú*, v angl. známe ako special permanent residency), ktorý je používaný dodnes (Matthews 2019, s. 61).

1.4. Obdobie od osemdesiatych rokov do súčasnosti: zlepšenie sociálneho zabezpečenia

Ratifikácia Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach v roku 1979 a pristúpenie k Dohovoru o právnom postavení utečencov v roku 1981 spôsobili legislatívne zmeny v prístupe ku Kórejcom *zainiči*. Vláda na základe toho upravila systém sociálneho zabezpečenia a umožnila Kórejcom a iným cudzím rezidentom čerpať výhody sociálnej starostlivosti, čo zahŕňalo prístup k národnému zdravotnému

poisteniu, dôchodku, príspevku na dieťa a ubytovaniu v štátnej bytovej výstavbe (Kim 2006, s. 63).

Vláda na základe žiadosti Kórejcov upravila v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch aj systém o registrácii cudzincov. Po roku 1982 bola predĺžená doba obnovovania registrácie na každých 5 rokov a v roku 1992 bola kompletne zrušená povinnosť poskytnutia odtlačkov prstov pre osoby so statusom trvalého rezidenta, o čo sa pričínili hnutia Kórejcov, ktorí vyžadovali zrušenie tejto povinnosti (Ibid., s. 64). V osemdesiatych rokoch sa zmenil aj systém naturalizácie, kedy si Kórejci pri získaní japonského občianstva mohli nechať svoje kórejské meno, čo dovtedy nebolo možné (Ibid., s. 65).

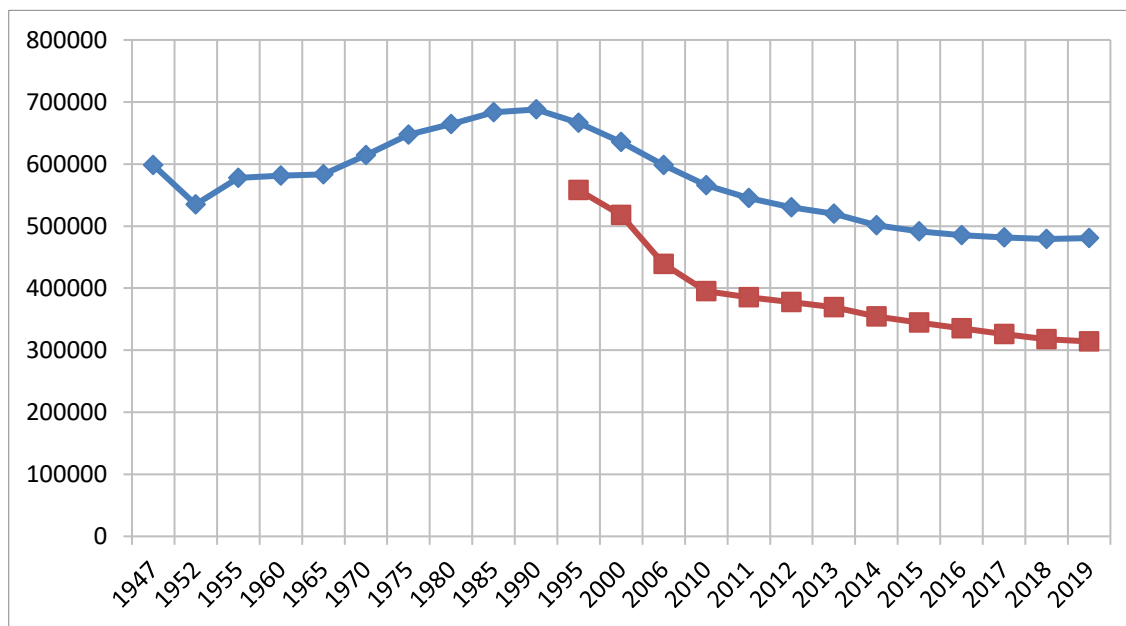
Kórejci počas obdobia anexie získali volebné práva v roku 1925, pričom sa to vzťahovalo iba na mužov. Po konci 2. svetovej vojny však toto právo stratili, keďže podľa nového zákona mohli voliť len občania zapísaní v japonskom rodinnom registri (*koseki*) (Chapman 2008, s. 75). Na konci osemdesiatych rokov sa členovia organizácie *Mindan* pokúsili o znovuzískanie volebných práv. Výsledkom ich snahy bolo, že Najvyšší súd v roku 1995 rozhodol o ich práve voliť na miestnej úrovni (Kim 2006, s. 70). Neskôr mestá Takahama (prefektúra Aiči), Cu (pref. Mie) a Maihara (pref. Šiga) udelili cudzím rezidentom právo na účasť v miestnych voľbách (Chapman 2008, s. 78). Do roku 2003 podalo žiadosť vláde o udelenie miestneho volebného práva cudzím rezidentom 1500 z 3300 mestských zastupiteľstiev (Mindan Sinmun 2003 podľa Kima 2006, s. 73). Kórejci *zainiči* však doteraz nezískali právo voliť na národnej úrovni (Chapman 2008, s. 77–78).

V období sedemdesiatych rokov začali zlepšenia v oblasti práce a v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch nastali aj reformy týkajúce sa zamestnania Kórejcov *zainiči* vo verejných službách, to však bude predmetom 2. kapitoly.

V súčasnosti tvoria kórejskú populáciu v Japonsku nielen *zainiči* Kórejci, ale aj prisťahovalci z Južnej Kórey, za ktorých sa označujú obyvatelia, ktorí sa narodili v Južnej Kórei a do Japonska prišli až po roku 1965 (Kim 2011b, s. 233). Najväčší nárast nových kórejských prisťahovalcov je zaznamenaný od osemdesiatych rokov (Nozaki et al. 2006, s. 1).

Z demografického hľadiska populácia Kórejcov *zainiči* v posledných desaťročiach klesá (graf č. 2). Jednou z príčin poklesu je narastajúci počet Kórejcov, ktorí sa rozhodli naturalizovať (Ibid., s. 8). Od polovice deväťdesiatych rokov do roku 2005 sa každý rok naturalizovalo približne 10 000 Kórejcov, neskôr tento počet mierne

poklesol. Medzi rokmi 1952–2020 sa naturalizovalo skoro 384 000 Kórejcov (Hómušó 2020a). Ďalším faktorom je zvyšujúci sa počet manželstiev medzi *zainiči* a japonským občanom. Upravený zákon o národnosti z roku 1984 umožňuje deťom v zmiešaných manželstvách nadobudnúť japonské občianstvo aj po matke – Japonke, pričom sa deti o svojom občianstve mohli rozhodnúť do 22. roku života. Od roku 1975 polovica prípadov manželstiev Kórejcov bolo s japonským občanom a od roku 1988 to bolo až pri 80 % manželstiev (Hicks 1997, s. 57; Nozaki et al. 2006, s. 8–9).

Graf č. 2: Vývoj populácie Kórejcov v Japonsku od roku 1947 do 2019. Modrá krivka znázorňuje celkový počet registrovaných Kórejcov (vrátane nových prisťahovalcov po roku 1965). Červená krivka zobrazuje populáciu Kórejcov so statusom špeciálneho trvalého rezidenta (Zdroj dát: Strausz 2006, s. 647; Tai 2004, s. 382; Hómušó 2011 a 2019).

1.5. Historický vývoj – zhrnutie

Ako bolo popísané v tejto kapitole, Kórejci spočiatku prichádzali do Japonska v dôsledku zlej ekonomickej situácie v Kórei s úmyslom nájsť si zamestnanie v Japonsku. Od roku 1939 bola migrácia nedobrovoľná a Kórejci boli nútení pracovať v prospech rozvoja japonského vojenského priemyslu. Po skončení 2. svetovej vojny sa väčšina Kórejcov vrátila do Kórey, ale jedna tretina obyvateľov v Japonsku ostala. Títo obyvatelia sa stali osobami bez štátnej príslušnosti a stratili mnoho práv v oblasti zamestnania, vzdelania a sociálneho zabezpečenia. Právnu a sociálnu situáciu zlepšili až reformy v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch tým, že zabezpečili všetkým obyvateľom Kórejcov *zainiči* právo na trvalý pobyt a ďalšie občianske práva. V súčasnosti Kórejci, ktorí sú držiteľmi statusu „špeciálneho trvalého rezidenta“, môžu

čerpať výhody z japonskej sociálnej starostlivosti a majú prístup k zdravotnému poisteniu a dôchodku. V mnohých mestách doteraz získali právo voliť na miestnej úrovni, ale volebné právo na celonárodnej úrovni majú len japonskí občania. V dôsledku naturalizácie a rastúceho počtu manželstiev s japonským občanom má populácia potomkov pôvodných kórejských prisťahovalcov klesajúcu tendenciu.

2. Faktory podieľajúce sa na zlepšení situácie kórejskej menšiny v pracovnej oblasti

Po druhej svetovej vojne bola socioekonomická situácia kórejskej menšiny veľmi nepriaznivá. V zamestnávaní, sociálnom zabezpečení a iných oblastiach narážali na inštitucionálne a legálne bariéry a všeobecnú diskrimináciu. V posledných desaťročiach je ich situácia v zamestnávaní lepšia a niektorí autori poukazujú na to, že socioekonomické nerovnosti medzi Japoncami a kórejskou menšinou výrazne poklesli (Kim 2011b, s. 243; Higuchi 2016, s. 1). Higuchi však upozorňuje, že z profesijného hľadiska rozdiely medzi japonskou a kórejskou populáciou síce poklesli, ale rozdiel v nezamestnanosti je stále výrazný (Higuchi 2016, s. 1).

2.1. Legálne zmeny

Japonsko nemá komplexne vypracovaný zákonník o občianskych právach, ktorý by sa výlučne zaoberal pracovnými právami etnickej, rasovej alebo národnostnej menšiny. Preto napriek tomu, že väzby s Kóreou sú pri väčšine Kórejcov *zainiči* len okrajové, práva, ktoré platia pre Japoncov, sú pre kórejskú menšinu ako cudzích rezidentov obmedzené (Kearney 1998, s. 207). Ich práva v pracovnej oblasti sú chránené prostredníctvom ustanovení o ľudských právach v Ústave a Občianskom zákonníku a tiež začlenené do iných zákonov o ľudských právach (Ibid., s. 207).

Súkromní zamestnávateľia majú právne zakázané diskriminovať Kórejcov podľa 3. článku zákona o pracovných normách (*ródó kidžun hó*), podľa 3. článku zákona o pracovnom zabezpečení (*šokugjó antei hó*) a podľa 90. článku Občianskeho zákonníka (*Minpó*). Japonská Ústava zase poskytuje ochranu proti diskriminácii vo verejnom sektore. Ako sa uvádza v článku 14, paragrafe 1 japonskej Ústavy (*Nihonkoku kenpó*), „všetci ľudia sú rovní pod zákonom a nemala by byť diskriminácia v politických, ekonomických alebo sociálnych záležitostiach založená na rase, vierovyznaní, pohlaví, sociálnom postavení alebo rodinnom pôvode.“. Odlišné

zaobchádzanie je však zakázané len v neodôvodniteľných prípadoch. Článok 27 tvrdí, že „všetci ľudia by mali mať právo a povinnosť pracovať“ (Ibid., s. 208–212).

Nižšie sa bude kapitola venovať zmenám v zamestnávaní Kórejcov *zainiči* vo verejných službách. Pod pojmom zamestnanie vo verejnej službe sa v tomto prípade myslí také zamestnanie, do ktorého o prijatí rozhodujú štátni zamestnanci alebo také, ktoré vyžaduje kvalifikačnú skúšku na výkon tohto povolania (Ibid., s. 198).

Podľa usmernení Legislatívnej rady japonskej vlády (*Naikaku hóseikjoku*) z roku 1953 bolo japonské občianstvo podmienkou pre verejných zamestnancov, ktorí sa podieľajú vo výkone verejnej moci alebo vo vytváraní verejnej vôle (Kim 2006, s. 59; Lawyers association of Zainichi Koreans 2014, s. 14). Hoci je podmienka vyhlásená iba vo forme administratívneho usmernenia a nie je právne podložená (Kearney 1998, s. 215), vláda a orgány miestnej samosprávy sa o ňu opierali pri prijímaní zamestnancov a Kórejcov odmietali prijať do zamestnania vo verejných službách, hoci náplň práce nemala nič spoločné s „výkonom verejnej moci“ (Kim 2006, s. 61). Tieto obmedzenia platili pre Kórejcov, ktorí sa chceli zamestnať v poštových službách, ako učitelia vo verejných alebo štátnych školách alebo ako zdravotné sestry vo verejných nemocniciach (Ibid., s. 61–62).

V osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch boli zrušené niektoré obmedzenia v zamestnávaní vo verejných službách. V roku 1982 vláda vydala zákon o špeciálnych opatreniach týkajúcich sa zamestnávania zahraničných učiteľov na štátnych a verejných univerzitách (*kokuricu mata wa kóricu no daigaku ni okeru gaikokudžin kjóin no nin'jó tó ni kansuru tokubecu soči hó*) a povolila cudzím štátnym príslušníkom byť zamestnaní ako profesori na univerzitách. Platilo to však iba pre univerzity, stále nemohli byť zamestnaní ako učitelia na základných a stredných školách. Ministerstvo školstva tiež nedovolilo ich postup na pozície ako vedúci katedry, dekan, rektor alebo prorektor, pričom ako dôvod uviedlo, že tieto pozície sa podieľajú vo výkone verejnej moci, a odkázalo sa na usmernenie z roku 1953 (Ibid., s. 66).

Takéto opatrenia sa stretli s kritikou zo strany kórejskej menšiny (Ibid., s. 66), ako aj juhokórejskej vlády, kde sa v rámci memoranda japonsko-kórejskej dohody v roku 1991 (*nikkan hóteki čii kjótei ni motozuku kjógi no kekka ni kansuru oboegaki*) diskutovalo aj o tomto probléme. V 4. článku tohto memoranda sa Japonsko zaviazalo rozšíriť možnosti zamestnania pre Kórejcov *zainiči*, ktorí chceli byť zamestnaní ako učitelia na japonských verejných školách (Chapman 2008, s. 79).

Na tento podnet japonské ministerstvo školstva vydalo 22. 3. 1991 vyhlášku týkajúcu sa zamestnávania cudzích príslušníkov vrátane Kórejcov v Japonsku ako učiteľov na verejných školách (*zainiči kankokudžin nado nihon kokuseki o júšinai mono no kóricu gakkó no kjóin e no nin'jó ni cuite*). Týmto ministerstvo povolilo cudzím príslušníkom byť zamestnaní ako učelia na školách všetkých stupňov. Avšak do zamestnania neboli prijatí ako riadni učelia (jap. *kjóju*), ale získali len pozíciu inštruktora na plný úväzok (jap. *džókin kóši*). Na tejto pozícii sa nemohli zúčastňovať učiteľských schôdzí ani byť povýšení na pozíciu, ktorá by zahŕňala správnu činnosť ako riaditeľ alebo zástupca riaditeľa (Kim 2006, s. 66–67).

Memorandum sa zaslúžilo aj o rozšírenie ďalších pracovných pozícií vo verejných službách pre Kórejcov *zainiči*. Podľa jedného z jeho článkov mala japonská vláda nariadiť miestnym úradom, aby zvýšili možnosti pracovného uplatnenia Kórejcov vo verejných službách (Hicks 1997, s. 60; Kim 2006, s. 67). Vďaka tomu mnohé miestne samosprávy umožnili obsadzovať pracovné miesta na administratívnych a technických pozíciách aj Kórejcami (Kim 2006, s. 67).

Medzitým zmeny v zamestnávaní vo verejnom sektore nastali aj v ďalších oblastiach. V roku 1978 Japonská telekomunikačná spoločnosť zrušila pre prijatie do zamestnania podmienku japonského občianstva (Hicks 1997, s. 123) a od roku 1984 mohli Kórejci pracovať aj v poštových službách (Kim 2006, s. 67). V roku 1986 vydal Legislatívny úrad japonskej vlády vyhlášku, že japonské občianstvo nie je podmienkou pri odborných a špecializovaných zamestnaniach ako verejní zdravotní pracovníci, pôrodné asistentky a zdravotné sestry (Takao 2003, s. 546). Minister vnútra Kurata Hirojuki vo svojom vyhlásení 1. 11. 1996 ďalej rozšíril možnosti uplatnenia kórejskej menšiny na pozície vyšetrovateľ klinických testov, dietológ a učiteľ v materskej škôlke (Kearney 1998, s. 197).

2.2. Podpora zo strany miestnych úradov

Niektoré miestne úrady sa pokúsili poskytnúť Kórejcom sociálne, občianske a politické práva, ktoré od štátu nemohli získať. Hoci sa o prácu učiteľa na základnej, strednej a vysokej škole mohli v sedemdesiatych rokoch oficiálne uchádzať len japonskí občania (Osler 2018, s. 59), prefektúra Ósaka toto pravidlo obchádzala a podmienku japonského občianstva pre učiteľov na štátnych školách v roku 1973 zrušila (Uchiyama 1997 podľa Visočnik 2014, s. 97). Na štátnych základných a stredných školách zamestnávala aj kórejských rezidentov na pozícii *kjóku*, čo bol status bežného učiteľa vzťahujúci sa na

japonských učiteľov. Zmena prišla až v roku 1982, keď Ministerstvo školstva nariadilo miestnym úradom zamestnávať v štátnych základných a stredných školách len Japoncov (Osler 2018, s. 59).

Mesto Kawasaki bolo v prístupe k cudzím rezidentom tiež ústretové. Kawasaki sa nachádza v prefektúre Kanagawa, ktorá je jednou z prefektúr s najvyšším počtom kórejských rezidentov. V roku 1995 tvorili v tejto prefektúre 29 % cudzích rezidentov Kórejci (28 428 obyvateľov) a v súčasnosti (za rok 2020) je to v poradí 5. prefektúra s najvyšším počtom Kórejcov (Sómušó 2014a; Hómušó 2020b).

Mesto sa snažilo presadzovať rovnocenný prístup k cudzím rezidentom a snažilo sa ich začleniť do programov rozvoja mesta. Kórejci sa napríklad zapojili do organizácie kórejskej štvrte (Takao 2003, s. 547). V roku 1994 mesto založilo Zastupiteľský zbor mesta Kawasaki pre cudzích rezidentov, ktoré fungovalo ako verejné fórum pre cudzincov, kde riešili aktuálne problémy s diskrimináciou a podobne (Ibid., 545–546). Kawasaki sa významne pričínilo o lepšie uplatnenie Kórejcov vo verejnom sektore. Ako mesto určené vládny nariadením sa stalo v roku 1996 prvým takýmto mestom, ktoré odstránilo podmienku japonského občianstva pre všetky oblasti práce vo verejných službách mesta okrem práce na pozícii hasič a zamestnania na vedúcej pozícii (Kearney 1998, s. 197; Takao 2003, s. 546).

Úrad prefektúry Kóči a mestský úrad v Ósake následne tiež prejavili iniciatívu v zamestnávaní cudzích rezidentov (Kearney 1998, s. 197). Takéto opatrenia miestnych úradov ovplyvnili ministra vnútra Širakawu Kacuhika, aby rozhodol o tom, že zamestnávanie cudzích rezidentov vo verejných službách je v moci miestnych samospráv (Takao 2003, s. 547).

Do roku 2009 bola zrušená podmienka občianstva pre všetky mestá určené vládny nariadením okrem Tokia a pri 11 zo 47 prefekturálnych úradov. Úrady týchto prefektúr však obmedzili pozície, o ktoré sa smie cudzí rezident uchádzať. Vo všetkých týchto prefektúrach platí, že cudzí rezident nemôže byť zamestnaný na pozíciách, ktoré by súviseli s výkonom verejnej moci alebo sa podieľali na utváraní verejného záujmu, a niektoré prefektúry bližšie špecifikujú aj ďalšie povolania, ktoré cudzí rezident nemôže vykonávať. V prefektúre Kóči to platí napríklad pre povolanie poľovníka, pilota helikoptéry a drogového vyšetrovateľa a v prefektúre Mie je to obmedzené pri povolaní architekta, veterinára, pracovníka navigačnej služby a dopravného inžiniera (Zainiči gaikokudžin no sanseiken o kangaeru kai Fukui 2009).

2.3. Kórejský aktivizmus a združenia

Združenia, ktoré Kórejci v Japonsku zakladali, mali za úlohu riešiť situáciu, ktorá bola v tej dobe aktuálna alebo s ktorou boli Kórejci nespokojní, iné zase mali za cieľ vymôcť pre kórejskú menšinu občianske práva, podporovať ideológiu Severnej alebo Južnej Kórey alebo snažiť sa o edukačné aktivity.

2.3.1. Združenie *Sóaikai* v období okupácie Kórey

Už v období okupácie Kórey založili Kórejci organizáciu, ktorá im mala pomôcť v ich náročnej situácii, ktorou bol hlavne problém nezamestnanosti. V roku 1921 vznikla organizácia *Sóaikai* (v preklade Spoločnosť vzájomnej lásky), ktorá bola riadená Kórejcami a podporovaná a kontrolovaná štátom (Kawashima 2009, s. 145). Zakladateľmi boli Pak Čung-um a I Ki-dong. Táto organizácia bola založená za účelom zabezpečenia zamestnania pre Kórejcov v oblasti Tokia, ktorí kvôli nepriaznivej ekonomickej situácii v Kórei prichádzali do Japonska za pracovnými príležitosťami (Bayliss 2008, s. 56).

Organizácia *Sóaikai* bola poskytovateľom krátkodobej lacnej pracovnej sily a už od začiatku si udržala monopol v sprostredkovaní práce. Na základe štatistík z roku 1922 z 10 878 Kórejcov žijúcich v Tokiu získavalo prácu pomocou *Sóaikai* až 84 % ľudí. Organizácia poskytovala prácu hlavne v továrňach a na mestských stavbách (Kawashima 2009, s. 145). Jej súčasťou boli aj ubytovacie a zdravotnícke zariadenia a večerné školy určené pre registrovaných členov (Ibid., s. 147).

Mnohí pracovníci však boli s podmienkami v *Sóaikai* nespokojní a neskôr si prácu začali hľadať pomocou japonských pracovných inštitúcií, ktorými boli hlavne Núdzové programy pre pomoc v nezamestnanosti (*Šicugjóša kjúsai kókjó doboku džigjó*) (Ibid., s. 170).

Príčinou nespokojnosti boli problémy s platom. Denná mzda nebola vyplácaná priamo od primárneho zamestnávateľa kórejským robotníkom, ale cez sprostredkovateľov práce v pracovných agentúrach *Sóaikai* a cez subdodávateľov, ktorí si určitú časť sumy nechali (Ibid., s. 150). Subdodávateľia boli zodpovední za prácu okolo stavebného projektu, súčasťou ktorého bolo zabezpečenie pracovnej sily (Ibid., s. 191). Z finančnej odmeny boli Kórejcom navyše odčítané výdavky za veci každodennej spotreby, ktoré boli aj trikrát vyššie ako trhovú hodnotu produktov (Ibid., s. 150). Iným dôvodom nespokojnosti bolo aj násilné potláčanie akýchkoľvek štrajkov a povstaní

(Bayliss 2008, s. 57). Z uvedeného vyplýva, že organizácia *Sóaikai* poskytovala Kórejcom zamestnanie, ale na druhej strane neponúkala Kórejcom vyhovujúce finančné podmienky, takže čoskoro stratila na popularite.

2.3.2. Organizácie po roku 1945: Čóren, Mindan a Sóren

Keď Japonsko v roku 1952 podpísalo sanfranciskú mierovú zmluvu, Kórejci definitívne prišli o japonské občianstvo a s tým aj o mnohé sociálne práva, ktoré prináležali len občanom japonskej príslušnosti. Táto ich neľahká situácia bola podnetom pre vznik rôznych organizácií.

Prvou z nich bola Liga kórejských rezidentov v Japonsku (*Zainippon čósendžin renmei* alebo *Čóren*, v angl. označované ako League of Resident Koreans in Japan), ktorá vznikla v roku 1945. Aj keď táto organizácia bola prvotne vytvorená za účelom uľahčenia repatriácie Kórejcov a podpory kórejského etnického vzdelania, aktívne sa zapájala aj do japonskej politiky, konkrétne spolupracovala s Japonskou komunistickou stranou (Strausz 2006, s. 648). Súčasťou ich aktivít boli aj demonštrácie za zlepšenie sociálnych podmienok, za obnovenie volebného práva a protesty proti zatvoreniu etnických škôl (Chapman 2008, s. 26–29). To sa nepáčilo spojeneckým silám (SCAP), ktorí boli navyše orientovaní protikomunisticky, a Ligu kórejských rezidentov v roku 1949 rozpustili (Strausz 2006, s. 648).

V roku 1946 vznikla organizácia *Mindan* (Asociácia kórejských rezidentov v Japonsku, *Zainiči daikanminkoku kyorjú mindan*, označovaná aj ako *Mindan*, v angl. Korean Residents Union in Japan), ktorá sa prikláňala k juhokórejskému režimu. Prehlásila sa za nepolitickú skupinu, ktorej zámerom je zlepšiť sociálnu situáciu kórejskej menšiny v Japonsku a podporovala spoluprácu s japonským národom (Chapman 2008, s. 27).

Mindan úzko spolupracoval so záujmami Japonska. Keď vznikla Kórejská republika, združenie *Mindan* bolo poverené spracovávaním prihlášok k registrácii k juhokórejskej štátnej príslušnosti Kórejcov *zainiči* (Hicks 1997, s. 37).

V súčasnosti sa *Mindan* venuje viacerým aktivitám, ktorými sa snaží zlepšiť životné podmienky juhokórejskej komunity a vytvoriť príjemné prostredie pre zdieľanie národnej kultúry. Snaží sa napríklad presadiť volebné právo na miestnej úrovni pre trvalých rezidentov na tých miestnych úradoch, kde to doteraz nebolo schválené, a riešiť sociálne zabezpečenie a starostlivosť o kórejských seniorov a hendikepované osoby.

Snaží sa tiež podporiť etnické vzdelanie a kultúrne aktivity a poskytuje pomoc s nájdením zamestnania pre mladých ľudí (Mindan b.r.).

V roku 1955 bola vytvorená organizácia *Sóren* (Generálna asociácia kórejských rezidentov v Japonsku, *Zainiči Čósendžin Sórengókai*, označovaná aj ako *Sóren* alebo v kórejščine *Čongrjon*, v angl. the General Association of Korean Residents in Japan), ktorá uznávala severokórejský režim. Zakladateľ Han Dok-su vo svojom prejave vyhlásil, že všetci obyvatelia *zainiči* sú občania Severnej Kórey a že v Japonsku sú iba dočasne. Táto asociácia podporovala nacionalizmus, anti-asimilačný postoj a sľubovala repatriáciu Kórejcov do Severnej Kórey (Lie 2008, s. 40–41). V rokoch 1960 a 1961 zabezpečila za pomoci japonských politikov a Červeného kríža repatriáciu vyše 70 000 Kórejcov a do roku 1984 tento počet dosiahol vyše 90 000 (Ibid., s. 45–46).

Ďalšou prioritou tejto asociácie bolo etnické vzdelanie, kde sa vyučoval predovšetkým kórejský jazyk a história (Ibid., s. 42). Do polovice deväťdesiatych rokov organizácia založila vyše 150 etnických škôl po celom Japonsku (Kim 2006, s. 68). Aj keď väčšina (90 %) Kórejcov pochádzala z Južnej Kórey, po rozdelení Kórey sa ideologicky stotožňovali so Severnou Kóreou a stali sa členmi *Sórenu* (Lie 2008, s. 42).

2.3.3. Miestne kórejské združenia v sedemdesiatych rokoch

Zatiaľ čo organizácie *Mindan* a *Sóren* boli orientované hlavne na domácu politiku, miestne kórejské združenia hrali dôležitú rolu v hnutí za občianske práva (Tai 2006, s. 43). Tieto organizácie a ich hnutia začali vznikáť v sedemdesiatych rokoch v dôsledku úspešného prípadu Kórejca menom Pak Čong-sok, ktorý súdnou cestou bojoval proti diskriminácii v zamestnaní a vymohol si tak svoje práva (vid' kap. 2.4.) (Hicks 1997, s. 39).

Za takúto najvýznamnejšiu organizáciu sa považuje *Mintóren* (Národný úrad pre boj proti diskriminácii voči ľuďom z etnickým menším, *Minzoku sabetsu to tatakau renraku kjógikai* alebo *Mintóren*). *Mintóren* je organizácia zastrešujúca viaceré miestne skupiny, z ktorých najdôležitejšie boli *Tokkabi kodomo kai* (Spoločnosť pre deti Tokkabi) v meste Jao a *Mukuge no kai* (Spoločnosť Mukuge) v meste Takacuki. Obidve patrili pod *Ósaka Mintóren*, jedno z najväčších centier organizácie *Mintóren* (Fukuoka a Tsujiyama 1992; Tai 2006, s. 43).

Tokkabi kodomo kai založil v roku 1974 So Džong-u s úmyslom podporiť kórejské deti a posilniť ich sebavedomie a národnú hrdosť (Fukuoka a Tsujiyama 1992). Na začiatku svojho pôsobenia spoločnosť organizovala kultúrne podujatia a hodiny

etnickej náuky, kde sa deti učili kórejský jazyk, históriu a rozprávky, čo im malo pomôcť pochopiť kultúru ich etnika (Tai 2006, s. 45).

Neskôr spoločnosť rozšírila svoje zameranie. V osemdesiatych rokoch sa im podarilo zrušiť podmienku japonského občianstva pre výkon práce vo verejnom sektore, napríklad v poštových službách (vid' s. 20, kap. 2.1.) a docielili tiež povolenie k účasti na Národnom atletickom stretnutí (Ibid., s. 45). Tieto práva dosiahli prostredníctvom kampaní, na ktorých zbierali podpisy a vyjednáváním s úradmi. V roku 1990 *Tokkabi* presvedčili mesto, aby vydalo Základné pokyny k vzdelávaniu cudzích rezidentov v meste Jao a zabezpečili od mesta finančný príspevok na etnické vzdelávanie (Ibid., s. 45).

Spoločnosť *Mukuge no kai* vznikla v roku 1972. Zakladateľ I Kjung-dže sa pričínil o podporu vzdelávacích aktivít pre deti a mládež, pre ktoré otváral kluby. Kórejcom z prvej generácie, ktorí mali problémy s čítaním a písaním, zase poskytol hodiny japonského jazyka (Fukuoka a Tsujiyama 1992; Tai 2006, s. 50).

Neskôr spoločnosť *Mukuge* vyjednávala s mestským úradom ohľadom povolenia zamestnania pre Kórejcov vo verejných službách, čo sa aj v roku 1979 podarilo dosiahnuť. V roku 1982 presvedčili mesto, aby vydalo Základné pokyny k vzdelávaniu cudzích rezidentov v Takacuki a v roku 1985 aby založilo Vzdelávací projekt pre kórejských rezidentov, v ktorom bolo nakoniec zamestnaných niekoľko Kórejcov ako verejných úradníkov (Tai 2006, s. 50). Aktivisti v *Mukuge* čiastočne vyriešili aj problém Kórejcov, ktorí nemohli dostať dôchodok. Od mesta Takacuki sa im v roku 1984 podarilo zabezpečiť príspevok pre hendikepovaných kórejských rezidentov ako náhradu miesto štátneho invalidného dôchodku (Takacuki mukuge no kai 2003; Tai 2006, s. 57).

Po tom, ako sa konala v roku 1980 konferencia organizácie *Mintóren* v meste Jao, *Tokkabi* a *Mukuge* sa spolu s inými spoločnosťami aktívne zapojili k hnutiu za občianske práva. Tieto hnutia prebiehali vo viacerých regiónoch a týkali sa zrušenia podmienky japonského občianstva v zamestnávaní. Výsledkom toho niektoré miestne samosprávy povolili a sprístupnili zamestnanie vo verejných službách (Tai 2006, s. 46).

V osemdesiatych rokoch hral *Mintóren* dôležitú úlohu v hnutí za zrušenie povinnosti poskytovať odtlačky prstov a usporadúval rozsiahle demonštrácie. Hnutia viedli aj na karavanoch, aby sa ich kampaň rozšírila na celonárodnú úroveň, pričom týchto hnutí sa zúčastňovali aj členovia *Tokkabi*. Úspechom bolo, že v roku 1993 sa táto povinnosť pre špeciálnych trvalých rezidentov zrušila (Ibid., s. 46).

Počas sedemdesiatych a osemdesiatych rokov sa organizácii *Mintóren* podarilo dosiahnuť aj iné sociálne práva: prístup k verejnému ubytovaniu, ktoré spravovali miestne správne orgány, právo Kórejcov na štipendium od spoločností poskytujúcich štipendium, možnosť zamestnať sa v Japonskej telekomunikačnej spoločnosti (viď s. 20 v kap. 2.1.) a vo verejných službách na niektorých miestnych úradoch, hlavne v oblasti Kansai. Tieto práva sa výsledkom legislatívnych zmien a medzinárodných zmlúv postupne rozšírili na celonárodnú úroveň (Hicks 1997, s. 41–42).

2.4. Súdne spory

Vďaka úspešným súdnym sporom *zainiči* Kórejci upozornili na diskrimináciu, ktorá voči nim pretrvávala, a dosiahli lepší prístup k zamestnaniam v súkromnom aj verejnom sektore. Z dostupnej literatúry sú známe dva takéto prípady. Prvý prípad riešil odmietnutie spoločnosti prijať do zamestnania Kórejca na základe jeho štátnej príslušnosti. Tento prípad je známy aj pod názvom „Prípad diskriminácie v zamestnávaní spoločnosťou Hitachi“ (*Hitači šúšoku sabecu saiban*) (Chapman 2008, s. 35–36).

Pak Čong-sok, žalobca tohto prípadu, sa narodil v Japonsku kórejským rodičom a patril do druhej generácie *zainiči*. Po tom, ako absolvoval japonskú strednú školu, podal si prihlášku do zamestnania v spoločnosti Hitachi. Do prihlášky miesto svojho pravého mena (*honmjó*) uviedol svoj japonský ekvivalent mena (*cúmei*)² Arai Šódži (Kim 2006, s. 62). Firemné skúšky úspešne urobil a onedlho dostal telefonát o prijatí do firmy a bolo mu povedané, aby doniesol kópiu rodinného certifikátu (*koseki tóhon*) (Chapman 2008, s. 33–34).

Keďže bol Pak kórejskej národnosti, tento certifikát nemal a ako oficiálny dokument mohol použiť len cudzinecký registračný preukaz. Keď im túto skutočnosť oznámil, vyšlo najavo, že je cudzinec, a bolo mu povedané, že jeho nástup sa odkladá. Po opätovnom telefonáte sa dozvedel, že firma cudzincov nezamestnáva, a tak bolo jeho prijatie odvolané (Ibid., s. 34). Neskôr dostal zo spoločnosti zamietací list s tým, že vykonal podvod uvedením falošných informácií (Lee a De Vos 1981, s. 277).

² *Cúmei* má poloformálny charakter. Pre Kórejcov *zainiči* bolo a dodnes je bežné používať v škole alebo v práci japonské meno, zatiaľ čo na dôležitých oficiálnych dokumentoch ako pas alebo vodičský preukaz sú zapísaní pod svojim legálnym menom. Pri zápise do školy, zamestnania alebo pri obchodných transakciách však môžu používať japonský ekvivalent. Na cudzineckej registračnej karte majú vedľa legálneho mena v zátvorke uvedené aj japonské (Kim 2011a, s. 305). Japonsky znejúce meno používané popri pôvodnému kórejskému má pôvod v reforme *sóšikaimei* z obdobia okupácie Kórey, kedy japonská vláda odporučila Kórejcom, aby prijali japonské alebo japonsky znejúce mená (Ryang 2009, s. 6).

Pak sa rozhodol viesť súdny spor a podal proti firme obvinenie za diskrimináciu pri zamestnávaní a porušenie základných ľudských práv. So štyrmi študentmi vytvoril skupinu nazývanú Výbor za podporu Pak Čong-soka (*Paku kun o kakomu kai*), s ktorými hľadal ľudí, ktorí by ich podporili. Dostalo sa mu podpory ako zo strany Japoncov, tak aj *zainiči* Kórejcov (Hicks 1997, s. 40). Jeho prípad bol podporený aj kresťanskými aktivistami a aktivistami Japonskej občianskej spoločnosti (Shin a Tsuitsui 2007, s. 326). Spolu bolo vytvorených osem regionálnych podporných skupín so 7800 aktivistami (Hicks 1997, s. 41). Aktivisti verejne protestovali proti spoločnosti Hitachi a bojkotovali ich produkty tým, že rozoslali listy do rôznych organizácií za ľudské práva po celom svete (Lee a De Vos 1981, s. 277).

Po troch rokoch súdneho sporu okresný súd v Jokohame rozhodol v roku 1974 v prospech Pak Čong-soka s tým, že „ako dôvod, prečo obžalovaný odvolal zmluvu o prijatí žalobcu do zamestnania súd nenašiel nič iné ako vec diskriminácie“. Spoločnosť Hitachi sa podľa súdu dopustila porušenia 3. článku zákona o pracovných normách a 90. článku občianskeho zákonníka. Súd nariadil spoločnosti zaplatiť Pak Čong-sokovi odškodné (Ibid., s. 278).

Rozhodnutie súdu napomohlo k zníženiu prípadov diskriminácie pri prijatí do zamestnania v súkromných firmách, v ktorých prevládala hlavne v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch (Kim 2006, s. 62). Potvrdil to napríklad výskum z roku 1984, ktorý odhalil, že diskriminácia kórejských a čínskych rezidentov v prefektúre Kanagawa v tom období poklesla (Kinbara et al. 1986 podľa Kima 2011a, s. 294). Prvý úspešný prípad Kórejca, ktorý vyhral boj proti diskriminácii, viedol zároveň k vzniku viacerých organizácií, ktoré orientovali svoje aktivity k posilneniu práv Kórejcov *zainiči* na miestnej úrovni (Chapman 2008, s. 36).

Druhý prípad sa týka Kim Kjong-duka, ktorý sa chcel stať právnikom, ale bol mu zamietnutý nástup do Inštitútu pre justičné vzdelávanie a výskum. Po tom, ako absolvoval univerzitu Waseda, úspešne urobil právnické skúšky a prihlásil sa do spomínaného inštitútu, ktorý slúži ako odborná príprava pre výkon povolania právnik. Podmienkou prijatia pre cudzích príslušníkov bolo však vyhlásiť svoju vôľu naturalizovať sa v budúcnosti, s čím nesúhlasil (Lee a De Vos 1981, s. 278).

Na inštitút preto nemohol nastúpiť, a tak sa Kim obrátil na Najvyšší súd. Svoje právo obhajoval tým, že zákon o právnikoch nestanovuje podmienku občianstva k výkonu tohto povolania. Súd nakoniec rozhodol v roku 1977 v jeho prospech s rozsudkom, že „národnosť by nemala byť podmienkou prijatia do Inštitútu pre justičné

vzdelávanie a výskum“. Aj keď Japonská právnická federácia vyhlásila, že rozhodnutie platí iba pre tento konkrétny prípad, od tej doby prijímal justičný inštitút všetkých cudzincov bez toho, že by sa museli zrieknuť svojej národnosti (Lee a De Vos 1981, s. 278–280; Kim 2006, s. 62–63). V roku 1979 sa Kim Kjong-duk registroval ako prvý právnik bez japonského občianstva v Japonsku. Úspešné vyriešenie tohto prípadu motivovalo do dnešnej doby mnohých Kórejcov stať sa právnikom. Do roku 2015 sa stalo právnikom 164 Kórejcov, pričom väčšina z nich sú potomkovia pôvodných prisťahovalcov (Yoo 2016, s. 28–29).

Výsledkom snahy Kórejcov obhajovať svoje práva súdnou cestou bol pokles diskriminácie pri súkromných zamestnávateľoch a docielenie prijímania cudzích rezidentov do justičného inštitútu bez podmienky budúcej naturalizácie. Navyše prípad Pak Čong-soka vzbudil záujem kórejskej komunity domáhať sa svojich práv a vytvárať rôzne združenia.

2.5. Zlepšenie úrovne vzdelania

Vzdelanie je tiež jeden z dôležitých faktorov, ktorý ovplyvňuje budúce uplatnenie sa na trhu práce. Aj v prípade kórejskej menšiny zvýšenie stupňa vzdelania malo vplyv na zlepšenie ich socioekonomickej situácie.

V období japonskej okupácie Kórey mali kórejské deti v Japonsku povinnú školskú dochádzku podobne ako japonské, ale táto povinnosť nebola v prípade Kórejcov dostatočne presadzovaná. V roku 1936 navštevovalo základnú školu len 60 % kórejských detí (oproti takmer stopercentnej dochádzke Japoncov) a len málo detí sa dostalo na vyšší stupeň (De Vos a Lee 1981, s. 38). V mnohých prípadoch bola príčinou chudoba a rodičia skôr deti posielali do práce než do školy (Ibid., s. 43). Aj v období po druhej svetovej vojne bola úroveň vzdelania Kórejcov nízka. Na vyššiu strednú školu postúpila menej než tretina Kórejcov a vyššiu odbornú školu alebo univerzitu navštevovalo len 5 % Kórejcov (Kim 2008, s. 879). Nízka úroveň vzdelania mala pochopiteľne výrazný vplyv na ich neskoršie pracovné možnosti.

V sedemdesiatych rokoch už je však zaznamenané značné zlepšenie, pričom v oboch prípadoch sa percento školskej dochádzky výrazne zvýšilo (na 65 % a 10 %) (Ibid.). Úroveň vzdelania sa naďalej zlepšovala. Podľa výskumu Kima (2003, s. 8–9) vedeného medzi rokmi 1995–1996 nebol štatisticky významný rozdiel medzi dĺžkou štúdia Japoncov a Kórejcov. Potvrďuje to aj publikácia Takaya et al. (2015, s. 23), podľa ktorej v roku 2010 dosahovalo vysokoškolské vzdelanie takmer rovnaký podiel

absolventov Kórejcov (22 %) ako Japoncov (24 %). Univerzitné vzdelanie Kórejcov sa odrazilo na ich lepšom pracovnom uplatnení, ktoré je bližšie opísané v 4. kapitole.

2.6. Podpora zo strany stredných škôl

Niektoré japonské stredné školy čiastočne predchádzali diskriminácii kórejskej menšiny v zamestnávaní tým, že pomáhali žiakom posledných ročníkov nájsť si prácu. Je vo všeobecnosti známe, že japonské stredné školy poskytujú svojim žiakom kariérne poradenstvo a sprostredkovanie práce, ktoré funguje na základe spolupráce so zamestnávateľmi a úradom práce (*kókjó šokugjó anteidžo*), známym aj pod názvom Hello Work. Tento proces sprostredkovania práce sa realizuje počas posledného ročníka strednej školy. Spoločnosti, ktoré majú záujem prijať absolventov stredných škôl, odošlú žiadosť na úrad práce, kde sú žiadosti schválené a následne odoslané na zamestnávateľom preferované stredné školy. Úloha škôl spočíva v odporúčaní absolventov do konkrétnej firmy, pričom zvažuje študijné výsledky a preferencie žiakov (Ishikida 2005, s. 107–108; Išida 2007, s. 56).

Tento proces hľadania práce na stredných školách skúmala Okano (1997), pričom sa zamerala na stratégiu škôl pre kórejských žiakov. Autorka sledovala konkrétne dve stredné odborné školy, ktoré navštevovalo vyššie percento žiakov cudzej štátnej príslušnosti (tzv. *gaiseiki*) (5,9 a 2,9 %), než priemerne na iných školách v meste (1,6 %) (názov mesta ani škôl autorka neuviedla). Zistila, že na sledovaných školách je vyvinutý systém, ktorým sa škola snaží minimalizovať neúspech týchto žiakov krokmi, ako vo vzťahu k žiakom, tak aj k samotným firmám (Ibid., s. 530). Nasledujúce poznatky o systéme pomoci škôl kórejským žiakom sa netýkajú stredných škôl všeobecne, ale len skúmaných škôl z tejto štúdie.

Škola oboznamuje kórejských žiakov s ich možnosťami na trhu práce už po nástupe do prvého ročníka na strednú školu. Informuje ich o bariérach v hľadaní zamestnania a odporúča im, ako zvýšiť šancu na uplatnenie, napríklad dobrými výsledkami alebo získaním ďalších kvalifikácií. Škola si zároveň udržiava prehľad o firmách, ktoré každoročne kontaktujú školu za účelom nábora absolventov. Na základe skúseností vytvára a aktualizuje zoznamy japonských firiem, ktoré buď prijímajú alebo neprijímajú absolventov z kórejskej menšiny. Po tom, ako si žiak vyberie preferovanú spoločnosť, škola firmu kontaktuje a overí si, či prijíma aj žiakov *gaiseiki*. V prípade pozitívnej odpovede škola počíta s tým, že pokiaľ žiak uspeje na prijímačej skúške do práce, tak ho firma do zamestnania prijme (Ibid., s. 533–535). Ak

firma túto dohodu poruší a neuvedie vážny dôvod, môže sa stať, že škola podá na firmu žalobu (Ibid., s. 543).

Pomocou tohto systému získalo prácu v japonskej spoločnosti 61 % stredoškôľakov kórejskej menšiny. Títo žiaci zároveň uviedli, že sa cítili chránení proti diskriminácii (Ósaka-fu kjóiku iinkai 2000 podľa Okano 2011, s. 113). Ukázalo sa, že tí Kórejci, čo nastúpili do práce cez školské odporúčanie, mali menšiu pravdepodobnosť ukončenia pracovného pomeru než tí Kórejci, ktorí sa dostali do japonskej firmy bez pomoci strednej školy (Zainiči kórai ródóša renmei 1992 podľa Okano 2011, s. 113).

Aj Rohlen (1981) spomína, že stredné školy plnili dôležitú úlohu v zmierňovaní bariér v zamestnávaní Kórejcov. Z celkového množstva kórejských absolventov stredných škôl v roku 1975 v prefektúre Hjógo, ktorým sa podarilo nájsť prácu, si túto prácu našlo 85 % za pomoci strednej školy. Niektorí učitelia, ktorí pomáhali hľadať prácu žiakom zo sociálnej menšiny *burakumin*, takisto pomáhali aj žiakom z kórejskej menšiny (Rohlen 1981, s. 201–202).

System sprostredkovania práce stredných škôl sa osvedčil aj pri žiakoch kórejskej menšiny *zainiči*, ktorí s pomocou školy získali zamestnanie. Tým, že škola kórejských žiakov podporovala a zároveň udržiavala kontakt s japonskými firmami, vyvinula tak účinnú stratégiu, ktorou dosiahla zlepšenie podmienok Kórejcov na trhu práce. Informácie o pomoci stredných škôl kórejským žiakom pri hľadaní zamestnania sú získané len z prác Okano (1997, 2011) a Rohlena (1981). Nie sú známe údaje o tom, ako je tento systém rozšírený a či funguje aj v súčasnosti.

2.7. Súkromné podnikanie

Kórejská menšina v Japonsku je známa svojou dobre rozvinutou etnickou ekonomikou so značným počtom podnikateľov a viacerými pre nich typickými odvetviami, tzv. etnickými nikami (Higuchi 2016, s. 4). Za tri najtypickejšie sa považujú podniky *jakiniku* (podniky s občerstvením ponúkajúce grilované jedlá, predovšetkým mäso), *pačinko* (podniky s hernými automatmi) a podniky v oblasti zberu a obchodovania so šrotom (Ibid., s. 9).

V nasledujúcich podkapitolách bude opísané, ako vyzerala štruktúra podnikania Kórejcov *zainiči* od obdobia po skončení druhej svetovej vojny do súčasnosti, čo viedlo k rozvoju tohto podnikania a napokon ako pomohlo podnikanie k lepšej sociálnej pozícii *zainiči* podľa Higuchiho (2016).

2.7.1. Štruktúra podnikania od obdobia po 2. svetovej vojne do súčasnosti

Štruktúru podnikania *zainiči* od povojnového obdobia do roku 1997 spracovala vo svojej publikácii Han (2010), pričom sa venovala dynamike podnikania. Je známe, že Kórejci si zakladali podniky v Japonsku už pred a počas 2. svetovej vojny (Kawa 2014, s. 27), ale tento trend sa rozšíril hlavne po vojne. Hlavným dôvodom bola diskriminácia na japonskom trhu práce a s tým súvisiaca nezamestnanosť (Ibid., s. 29). Uplatňovali sa v podnikaní, ktoré nevyžadovalo vysoký kapitál a veľkú mieru zručností. Spočiatku zakladali predovšetkým podniky vo výrobnom sektore, pričom sa špecializovali na odvetvia, v ktorých mali skúsenosti a nadobudnuté zručnosti počas práce v japonských továrňach v predvojnovom období, napríklad v textilnom priemysle, v spracovaní železa alebo vo výrobe výrobkov z gumy (Han 2010, s. 42–43).

Podobne aj v stavebníctve mali skúsenosť v predvojnovom období a zakladali firmy poskytujúce pracovnú silu na stavebné práce (Ibid., s. 65). V prípade textilného priemyslu bolo dôvodom založenia podniku aj zvýšený dopyt. Napríklad Kórejci, ktorí bývali v kjótskej štvrti Nišidžin, reagovali na veľký dopyt po remeňoch do geta sandálov (Ibid., s. 78). Pre výrobné podniky bolo charakteristické, že sa zameriavali len na určitý proces, napríklad v prípade výroby obuvi existovali samostatné podniky špecializujúce sa na výrobu materiálu a ďalšie sa venovali samotnej výrobe obuvi (Ibid., s. 64). Okrem podnikov v stavebníctve a vo výrobnom priemysle boli časté aj podniky s občerstvením, obchodovanie so šrotom a od päťdesiatych rokov aj podniky *pačinko* (Ibid., s. 79). Štruktúru podnikania v neskoršom povojnovom období možno vidieť na príklade prefektúry Kjóto z roku 1956 (tab. č. 1).

Jedným z najtypickejších odvetví podnikania Kórejcov *zainiči* sú zábavné podniky *pačinko*. *Pačinko* existovalo v Japonsku už v predvojnovom období, ale jeho popularita vzrástla v prvej polovici päťdesiatych rokov (Scott 2014). Ako mnohí Japonci, aj Kórejci videli v *pačinku* výnosnú príležitosť, a tak postupne pribúdalo množstvo Kórejcov podnikajúcich v tomto odvetví. Avšak *pačinko* začalo byť spájané s tvorbou výtržníckych skupín, čo vzbudilo v japonskej spoločnosti nedôverčivosť a negatívny obraz o *pačinku*. Japonci preto hromadne odstupovali z týchto podnikov a uvoľnili tak priestor Kórejcom, ktorí v tomto podnikaní naďalej pokračovali (Han 2010, s. 136–137).

Priemysel, hlavné kategórie	Nižšie kategórie	Počet podnikov	Percentuálny podiel
Stavebný	Verejné stavebné práce	24	5,8
Výrobný	Textilný (textil <i>nišidžin ori</i> , farbenie textilu)	167	40,2
	Ostatné	32	7,8
	Súčet	199	48
Veľkoobchod, maloobchod, gastronómia	Podniky s občerstvením	34	8,2
	Obchodovanie so železom (šrot)	77	18,6
	Ostatné	13	3,1
	Súčet	124	29,9
Financie, poisťovníctvo		2	0,5
Služby	Zábavné podniky (prevádzky <i>pačinko</i>)	29	7
	Ostatné	23	5,5
	Súčet	52	12,5
Ostatné		14	3,4
Súčet		415	100

Tabuľka č. 1. Štruktúra podnikania Kórejcov *zainiči* v prefektúre Kjóto v roku 1956 (Zdroj dát: Han 2010, s. 79).

V rámci kórejskej komunity mali Kórejci *zainiči* možnosť dozvedieť sa o príležitostiach a spôsobe podnikania v *pačinko* odvetví, a tak čoraz viac Kórejcov otváralo tieto prevádzky (Ibid., s. 117). Zatiaľ čo v roku 1956 tvorili podniky *pačinko* 7 % z celkového podnikania kórejskej menšiny, do roku 1975 to stúplo na 13 % a do roku 1997 na 17 % (Ibid., s. 125). Do podnikania s *pačinkom* vstupovali nielen začínajúci podnikatelia, ale aj Kórejci, ktorí zanechali svoje staré podnikanie v inom odvetví a začali s týmto perspektívnejším, prípadne v pôvodnom ešte pokračovali (Ibid., s. 127). Práve *pačinko* sa považuje za odvetvie, ktoré odštartovalo presun podnikania zo sekundárneho do terciárneho sektora. Avšak od začiatku 21. storočia už to nie je odvetvie s rastúcou tendenciou (Takaja et al. 2015, s. 20). Po tom, ako dosiahol počet prevádzok *pačinko* vrchol v roku 1995, tento počet odvtedy každým rokom klesá. Aj obraty ukazujú klesajúcu krivku. V roku 2005 dosiahli maximum s hodnotou skoro 35 miliónov jenov, ale odvtedy postupne klesali až na hodnotu 17 miliónov jenov za rok 2020 (Pachinko Trusty Board 2020; Pachinko Industry Web Reference b.r.). Nie sú známe aktuálne údaje o tom, v akej miere sa v súčasnosti podieľajú Kórejci v *pačinko* odvetví. V roku 2006 však údajne 80–90 % *pačinko* podnikov vlastnili Kórejci, 5 % Japonci a 5 % Číňania (Kita čosen šuzai han 2006 podľa Kadži 2007, s. 25).

Štruktúra podnikania v roku 1975 naznačuje, že v rámci oblasti Kinki sa stále udržiaval trend v zakladaní podnikov vo výrobnom priemysle, pričom tvorilo najväčšie

zastúpenie kórejských podnikov (38 %). Vo výrobe sa špecializovali na spracovanie kovov a výrobu výrobkov z gumeny, plastu a kože. Podnikali aj v textilnom priemysle, ktorý zahŕňal výrobu košiel a farbenie textilu. Za výrobnými podnikmi nasledovali predajne, hlavne so železným materiálom, a gastronomické prevádzky (28 %), stavebníctvo (13 %) a služby (13 %), zameriavajúce sa predovšetkým na *pačinko* (Han 2010, s. 46) (tab. č. 2).

Priemysel	Percentuálny podiel v roku 1975	Percentuálny podiel v roku 1997
Stavebný (konštrukčné práce)	13,4	20,5
Výrobný	38,3	24,3
Dopravný (nákladná doprava)	2,2	2,2
Veľkoobchod, maloobchod, gastronómia	27,7	20
Financie, poisťovníctvo	1,1	2,5
Realitný priemysel	4,1	9,9
Služby	12,8	20,5
Súčet	100	100

Tabuľka č. 2: Štruktúra podnikania Kórejcov *zainiči* v šiestich prefektúrach oblasti Kinki v rokoch 1975 a 1997 (Upravené podľa: Han 2010, s. 52–53).

Do roku 1997 nastala zmena v štruktúre podnikania. Výrobný priemysel prudko poklesol (24 %) a zvýšil sa pomer podnikov v stavebníctve (21 %) a službách (21 %) (Ibid., s. 50–53). V období od roku 1975 poklesli aj predajne a gastronomické prevádzky (20 %) (tab. č. 2). Narástol počet podnikov v nových odvetviach podnikania, ako sú etnické finančné inštitúcie a podnikanie s nehnuteľnosťami. V službách podnikali hlavne v zábavných centrách, ale vznikali aj podniky s odborným a zdravotným zameraním. Od sedemdesiatych rokov stúpal počet Kórejcov podnikajúcich v realitnom priemysle, čo odrážalo obdobie bublinovej ekonomiky, ale po prasknutí bubliny počet prudko poklesol (Ibid., s. 60–61). V období ekonomickej recesie sa zosilňovala polarizácia medzi podnikmi – zatiaľ čo malé podniky zažívali krízu, konkurencieschopné dokázali naďalej prosperovať (Kim 2008, s. 890).

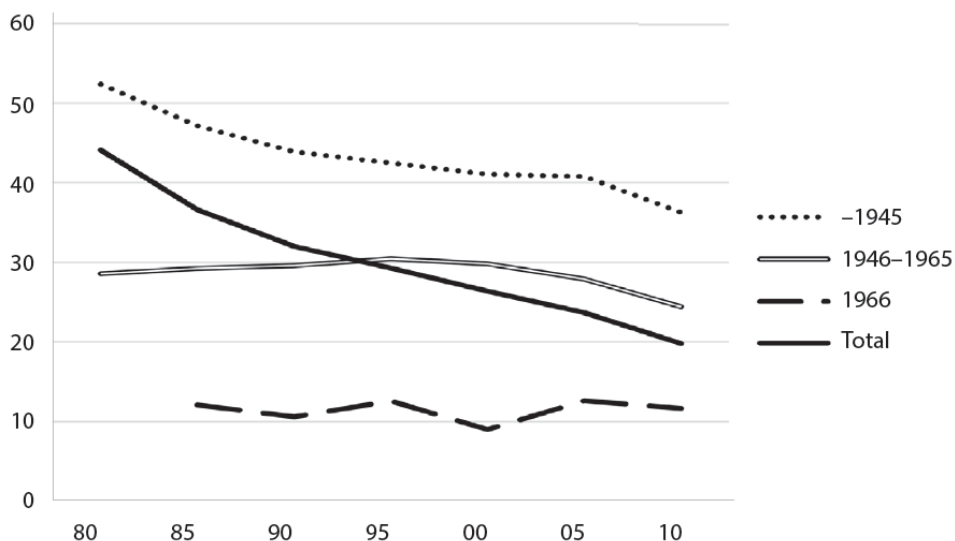
Podľa štatistických údajov z roku 2015 je zrejmé, že v súčasnosti najväčšia časť podnikateľov kórejskej menšiny spadá pod terciárny sektor (69 %). Z pohľadu na celkovú štruktúru má najväčšie zastúpenie hotelierstvo a gastronómia, nasleduje stavebníctvo, veľko- a maloobchodné predajne a výroba. V súčasnosti je vyššia rôznorodosť v podnikaní v sektore služieb. Kórejci podnikajú v školstve, telekomunikáciách, doprave a tiež v zdravotníctve a povolaniach vyžadujúcich odbornú

kvalifikáciu (Sómušo 2017d) (tab. č. 3). Takaja et al. (2015, s. 31) dopĺňajú, že väčšina podnikateľov poskytujúcich odborné služby sú právnici, účtovníci a notári.

Ako uvádza Higuchi (2016, s. 12), podiel podnikateľov vzhľadom na pracujúcu kórejskú menšinu poklesol od roku 1980 do 2010 o viac než polovicu (zo 44 % na 20 %). So zmenou podľa neho súvisí generačná výmena. Zatiaľ čo takmer polovica Kórejcov v prvej vekovej kohorte (narodení pred rokom 1945) bolo samostatne zárobkovo činných, v druhej kohorte (rok narodenia medzi 1946–1965) je to 30 % a v tretej (narodení po roku 1965) len 10 % (graf č. 3).

Sektor	Priemysel, hlavné kategórie	Počet podnikateľov	Percentuálny podiel
Primárny	Poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov	166	0,7
Sekundárny	Stavebný	3509	14,6
	Výrobný	2484	10,3
	Súčet sekundárny	6001	25
Terciárny	Prenos informácií, telekomunikácie	334	1,4
	Doprava, poštové služby	835	3,5
	Veľko a maloobchod	2707	11,3
	Financie, poisťovníctvo	110	0,5
	Prenájom nehnuteľností, požičovne vecí	892	3,7
	Služby vyžadujúce odbornú kvalifikáciu, zručnosť	1121	4,7
	Hotelierstvo, gastronómia	6329	26,3
	Služby v oblasti životného štýlu, zábavné podniky	1309	5,4
	Školstvo a podpora vzdelania	584	2,4
	Lekárstvo, zdravotné a sociálne služby	1006	4,2
	Nezaradené služby	1274	5,3
	Súčet terciárny	16501	68,7
Ostatné		1361	5,7
Súčet		24029	100

Tabuľka č. 3: Štruktúra podnikania Kórejcov v Japonsku v roku 2015 (Zdroj dát: Sómušo 2017d).

Graf č. 3: Percentuálny podiel podnikateľov k celkovému počtu pracujúcich Kórejcov v Japonsku od roku 1980 do 2010 vzhľadom na vekovú kohortu (Prevzaté z: Higuchi 2016, s. 12).

2.7.2. Rozvoj podnikania

Kórejská menšina v Japonsku začala so súkromným podnikaním ako možnosťou, ako prekonať pracovné obmedzenia v období po 2. svetovej vojne. So svojím podnikaním sa však dokázali v spoločnosti uchýtiť a rozvinúť ho a postupne prešli zo sekundárneho do terciárneho sektora.

Niektorí podnikatelia dokázali vybudovať veľké a úspešné spoločnosti, napríklad Son Masajoši telekomunikačnú spoločnosť SoftBank alebo Han Čang-woo, zakladateľ spoločnosti Maruhan (Higuchi 2016, s. 5), najväčšieho zábavného konglomerátu v Japonsku, ponúkajúci rôzne druhy zábavy, ako sú *pačinko*, bowling a golf (Maruhan b.r.). Son Masajoši a Han Čang-woo zároveň patria do zoznamu najbohatších ľudí v Japonsku (Forbes 2020). Medzi ďalšie významné spoločnosti založené Kórejcami *zainiči* patria aj Lotte, Moranbong a MK Taxi (Higuchi 2016, s. 5).

Na rozvoji podnikania Kórejcov *zainiči* sa podieľali tri faktory: komunita kórejskej menšiny, zvyšovanie kvality a dôveryhodnosti a flexibilita v zmene smeru podnikania. Kórejská komunita plnila dôležitú úlohu pri vstupe a začiatocnom rozbiehaní podniku. Vďaka nej sa Kórejci ľahko dozvedeli o príležitostiach a vtedajších trendoch a pomocou kontaktov s inými kórejskými podnikateľmi získavali aj možnosť zaučiť sa v danej profesii a naučiť sa spôsobu vedenia podniku (Han 2010, s. 142). Etnické finančné inštitúcie, ktoré začali vznikať v päťdesiatych rokoch, zase poskytovali pôžičku na založenie podniku (Ibid., s. 279).

Kórejci *zainiči*, ktorí podnikali vo výrobe, sa snažili zlepšovať kvalitu svojej práce v danom remesle, a tým si získali vo svojom odbore dôveryhodnosť. Zároveň udržiavali spoluprácu s japonskými obchodnými partnermi a klientmi, čo slúžilo ako základ k ich rozvoju (Ibid., s. 96).

Podniky *jakiniku*, ktoré spočiatku ponúkali občerstvenie len pre komunitu *zainiči*, sa stali populárnymi reštauráciami medzi Japoncami. Napríklad v Tokiu sa od roku 1963 do 1979 zvýšil počet podnikov *jakiniku* zo 17 na viac než tisíc. Tento úspech sa pripisuje hlavne pokrokom v zákazníckom servise, ale aj čistejším interiérom, zvýšeniu kvality surovín a zavedeniu dym odvádzajúcich grilov do prevádzok (Kawa 2014, s. 32; Laurent 2020, s. 57).

Tretí faktor, ktorý napomohol k vzostupu kórejského podnikania, bol rýchly vstup do rozvíjajúceho sa odvetvia a zároveň rýchly výstup z upadajúceho alebo stagnujúceho priemyslu (Han 2010, s. 348). Bolo potrebné reagovať na dopyt v danej dobe a zmeny v spoločnosti. Napríklad, v období po druhej svetovej vojne bol zvýšený dopyt v textilnom priemysle, tak veľa Kórejcov podnikalo práve v tomto priemysle (Ibid., s. 329). Neskôr narastajúca popularita *pačinko* podnietila záujem Kórejcov zmeniť alebo rozšíriť svoje pôvodné, nevýnosné podnikanie a založiť podnik s *pačinkom* (Ibid., s. 132). Tanakov Plán na prebudovanie Japonska a rozvoj stavebného priemyslu bola pre Kórejcov *zainiči* zase príležitosťou pre podnikanie v stavebníctve alebo v službách sprostredkovania nehnuteľností (Ibid., s. 309).

Zatiaľ čo kórejská komunita napomáhala pri vstupe do podnikania, v ďalšej fáze bolo dôležité zamerať sa na zlepšovanie svojej kvality alebo služieb. Pre rozvoj podnikania bolo tiež potrebné byť flexibilný v zmene v odvetví podnikania.

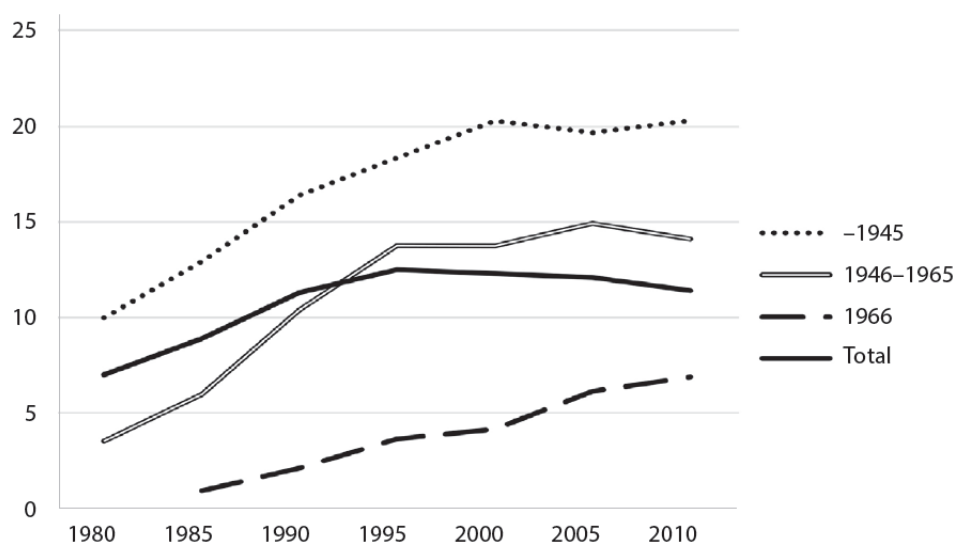
2.7.3. Podnikanie ako cesta k lepšej sociálnej pozícii

Etnické podnikanie fungovalo nielen ako spôsob, ako sa vyhnúť diskriminácii na japonskom trhu práce, ale aj ako cesta k lepšiemu spoločenskému postaveniu. To, či podnikanie Kórejcov prispelo k ich lepšej sociálnej pozícii, sledoval vo svojej práci Higuchi (2016).

Higuchi (2016, s. 5–6) predpokladá, že tým, že Kórejci rozšíria svoje etnické firmy v Japonsku, zvýši sa aj počet pracovných miest pre riaditeľov, čo má za následok vytvorenie ekonomicky výhodného prostredia pre kórejskú menšinu. Autor preto analyzoval údaje z celonárodného sčítania medzi rokmi 1980–2010, pričom sa zamerail na Kórejcov na pozícii riaditeľ. Podľa neho sú totiž riaditelia tí, ktorí z podniku

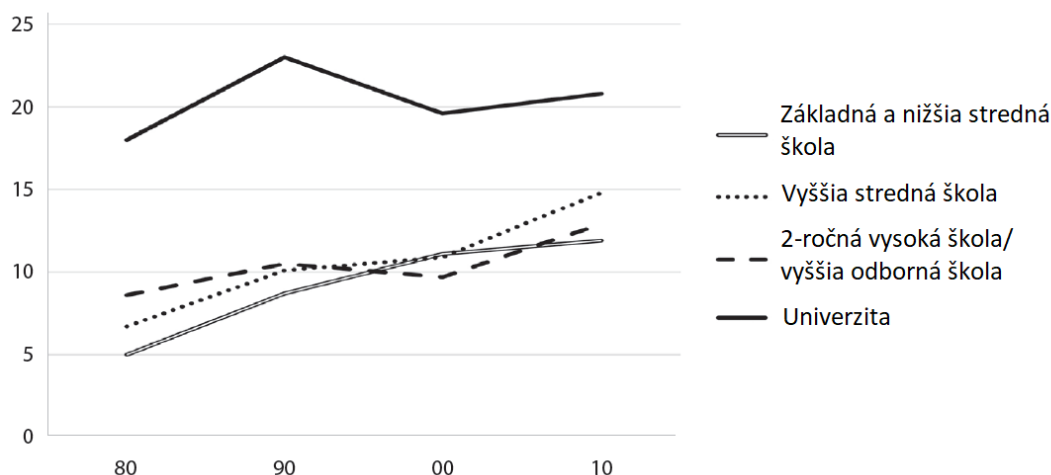
profitujú najviac (Higuchi 2016, s. 12). Údaje spracoval a analyzoval aj vzhľadom na generáciu a vzdelanie.

Higuchi zistil, že zatiaľ čo podiel Kórejcov zapojených do etnického podnikania sa medzi rokmi 1980 a 2010 znížil, podiel riaditeľov stúpol približne o 4 % (graf č. 4). Pri pohľade na krivky troch vekových kohort je vidieť, že vo všetkých troch kohortách pomer manažérov stúpa s vekom. Naznačuje to, že etnická ekonomika sa rozšírila z malých podnikov na väčšie a že aj mladšia generácia má možnosť získať vedúce postavenie v rámci etnickej firmy. V súčasnosti majú mladí Kórejci široké možnosti zamestnať sa v kórejskej firme, rýchlo kariérne rásť a dosiahnuť manažérske postavenie v pomerne mladom veku (Ibid., s. 12–13).

Graf č. 4: Percentuálny podiel riaditeľov k celkovému počtu pracujúcich Kórejcov v Japonsku od roku 1980 do 2010 vzhľadom na vekovú kohortu (Prevzaté z: Higuchi 2016, s. 13).

Z grafu zobrazujúceho podiel riaditeľov vzhľadom na vzdelanie je zrejmé, že najvyššiu pravdepodobnosť dosiahnuť manažérsky post majú Kórejci s univerzitným vzdelaním (graf č. 5). Ako uvádza autor štúdie, v roku 2010 sa stalo riaditeľmi viac než polovica Kórejcov s vyšším odborným alebo univerzitným vzdelaním, ktorí boli zamestnaní v etnických podnikoch. Z toho vyplýva, že pre Kórejcov s vyšším vzdelaním je výhodné, ak ostanú pracovať v etnickom podniku, pretože majú perspektívu kariérneho rastu. Na druhej strane, mierny nárast v percentuálnom podiele nižšie vzdelaných v priebehu rokov naznačuje, že aj táto skupina má určitú šancu dostať sa na lepšiu pozíciu (Ibid., s. 13–14).

Graf č. 5: Percentuálny podiel riaditeľov k celkovému počtu Kórejcov od roku 1980 do 2010 vzhľadom na vzdelanie (Prevzaté z: Higuchi 2016, s. 14).

Zo štatistických výsledkov vyplýva, že napriek tomu, že súkromné podnikanie Kórejcov má v súčasnosti klesajúci trend, rozvinuté a konkurencieschopné podniky ponúkajú lepšiu socioekonomickú pozíciu pre tých, ktorí tam ostanú pracovať (Ibid., s.14).

2.8. Faktory podieľajúce sa na zlepšení situácie kórejskej menšiny v pracovnej oblasti – zhrnutie

Za zmeny v socioeconomickej situácii Kórejcov *zainiči* sa pričínilo niekoľko faktorov. Ako prvý možno uviesť japonskú vládu, ktorá vydala niekoľko zákonov a usmernení, ktorými čiastočne uvoľnila bariéry v súkromnom a verejnom zamestnávaní. Rušenie obmedzení prichádzalo postupne a väčšinou sa týkalo len jednotlivých druhov povolání. Podporu zamestnávania vo verejných službách, ako aj umožnenie výkonu učiteľa na školách všetkých stupňov na pozícii *džókin kóši* urýchlilo memorandum japonsko-kórejskej dohody v roku 1991.

Ďalšie možnosti v zamestnávaní Kórejcov vo verejných službách boli poskytnuté na miestnej úrovni v rámci prefektúr alebo miest. Mnohé miestne úrady odstránili podmienku japonského občianstva pre zamestnanie vo verejných službách, aj keď s rôznymi výnimkami povolání, o ktoré nie je možné sa uchádzať.

Vplyv na zlepšenie situácie na trhu práce malo aj celkové zvýšenie úrovne vzdelania Kórejcov a podpora kórejských žiakov od niektorých stredných škôl. Tie významne prispeli k zabezpečeniu ich zamestnania nielen prostredníctvom školského odporúčacieho systému, ale aj špeciálnou starostlivosťou o týchto žiakov.

Aj sami Kórejci sa pričínili o zlepšenie ich podmienok. V prvom rade to boli dva významné súdne procesy, ktorými upozornili na diskrimináciu v zamestnávaní v japonských firmách a v prijímaní do Inštitútu pre justičné vzdelávanie a výskum. Yoo (2016, s. 28–29) zdôrazňuje dôležitosť vyriešenia situácie, kedy Kórejci mohli byť prijatí do Inštitútu pre justičné vzdelávanie bez podmienky naturalizovať sa v budúcnosti. Toto rozhodnutie súdu otvorilo mnohým Kórejcom možnosť stať sa právnikom.

Ďalším faktorom, ktorý plnil dôležitú úlohu v zlepšení socioekonomických podmienok Kórejcov, bola aktivita kórejských združení. V období japonskej okupácie Kórey to bola organizácia *Sóaikai*, ktorá zabezpečovala príležitostnú prácu pre kórejských prisťahovalcov. Krátko po skončení druhej svetovej vojny vznikali organizácie *Čóren*, *Mindan* a neskôr *Sóren*, ktoré sa snažili presadiť záujmy kórejskej menšiny v oblasti sociálnych práv a vzdelania a v prípade organizácie *Sóren* aj zabezpečiť repatriáciu kórejských občanov do Severnej Kórey. V sedemdesiatych rokoch vznikla organizácia *Mintóren* s niekoľkými miestnymi združeniami, ktoré sa okrem podpory občianskych práv a etnického vzdelania zamerali aj na zrušenie podmienky japonského občianstva pre zamestnanie vo verejných službách v rámci miest, v ktorých účinkovali. V súčasnosti je aktívna hlavne organizácia *Mindan*, ktorá združuje juhokórejskú komunitu *zainiči* a okrem iných aktivít sa stará o ich sociálne zabezpečenie, pomáha im hľadať zamestnanie a presadzuje volebné právo cudzích trvalých rezidentov na miestnej úrovni.

Ako posledný faktor možno uviesť súkromné podnikanie, ktoré bolo v počiatkoch veľmi jednoduché, nevyžadujúce vysoký kapitál. Neskôr sa však Kórejcom podarilo podnikanie rozvinúť a v prípade väčších firiem vytvoriť ekonomicky výhodné prostredie, ktoré Kórejcom poskytuje kariérny rast a lepšiu sociálnu pozíciu.

3. Pracovné uplatnenie Kórejcov *zainiči* do roku 2000

V 3. a 4. kapitole bude opísané, v akých profesiách sa uplatňovala kórejská menšina *zainiči* v minulosti a ako vyzerá táto situácia v súčasnosti. Za minulé obdobie bude považované obdobie od konca druhej svetovej vojny do konca 20. storočia. Podrobnejšie bude opísaný rok 1954, ktorý charakterizuje povojnovú situáciu, a rok 1980, ktorý predstavuje 35-ročný odstup od konca vojny a odráža, ako vyzerala ich situácia v zamestnaní počas ekonomického rastu japonskej ekonomiky. Ako súčasnosť

bude brané obdobie od začiatku 21. storočia s podrobnejším opisom najnovších štatistických údajov z rokov 2010 a 2015.

3.1. Pracovné uplatnenie od konca druhej svetovej vojny po koniec sedemdesiatych rokov

V povojnovom období boli možnosti zamestnania pre Kórejcov *zainiči* veľmi obmedzené. Zákon im neumožňoval zamestnať sa vo verejných službách (Kim 2006, s. 59) a súkromné japonské firmy ich v dôsledku diskriminácie nezamestnali (Kim 2008, s. 877).

Tieto okolnosti ich donútili prijať ťažké manuálne práce alebo práce s nízkym a neistým finančným príjmom. Podľa údajov z roku 1954 sa 19 % pracujúcich Kórejcov živilo príležitostnými prácami ako denní robotníci. Tí, čo mali trvalú prácu, pracovali väčšinou vo výrobe, na stavbách alebo ako obchodníci so šrotom alebo odpadom. Len malé percento pracujúcich Kórejcov sa uplatnilo vo vedúcich, úradných alebo odborných pozíciách (2 %). V primárnom sektore sa uplatňovalo 10 % pracujúcich, v sekundárnom približne polovica (54 %) a v terciárnom 36 %. Celkový prehľad o štruktúre zamestnania Kórejcov *zainiči* v roku 1954 je vidieť v tabuľke č. 4 (Kim 2008, s. 877).

Ako bolo spomínané v kapitole 2.7., ich zamestnanie bolo úzko spojené s etnickým podnikaním. V roku 1954 približne jednu desatinu všetkých obyvateľov kórejskej menšiny *zainiči* tvorili majitelia podnikov. Väčšinou to však boli malé, jednoduché podniky zamestnávajúce rodinných príslušníkov, kde nebol potrebný vysoký kapitál a špeciálne zručnosti (Ibid., s. 878–879).

Približne 3 % kórejskej populácie v tomto období si zarábalo ilegálnymi aktivitami ako obchodom s drogami alebo nezákonnou výrobou alkoholu (Kim 2008, s. 879; Lie 2008, s. 38). Zhruba 7,8 % obyvateľstva *zainiči* bolo v roku 1952 úplne nezamestnaných (práceschopných a hľadajúcich zamestnanie). Na druhej strane, percento nezamestnaných k celkovej populácii Japonska sa udávalo len 0,6 % (Kim 2008, s. 877). Väčšina Kórejcov žila v tomto období v chudobe, ich príjem (32 600 jenov) tvoril len vyše tretinu toho japonského (84 500 jenov) (Ibid., s. 879).

Odvetvie/Povolanie		Počet majiteľov	Počet zamestnancov	Súčet	Percentuálny podiel
Zamestnaní	Poľnohospodárstvo	7044	2553	9597	5,2
	Chov hospodárskych zvierat	3329	1216	4545	2,5
	Lesníctvo	1977	1793	3770	2
	Rybolov	376	680	1056	0,6
	Stavebníctvo	2272	24481	26753	14,4
	Výroba	7819	30459	38278	20,6
	Obchod so železným šrotom/odpadom	12501	7280	19781	10,7
	Doprava	1049	5943	6992	3,8
	Gastronómia	4428	2480	6908	3,7
	Úradník, učiteľ, riaditeľ	228	4240	4468	2,4
	Zábavné podniky	4255	6218	10473	5,6
	Sprostredkovateľ	1531	561	2092	1,1
	Iné služby	8216	7226	15442	8,3
Príležitostne zamestnaní	Denný robotník		35331	35331	19
Súčet pracujúci		55025	130461	185486	31,8
Antisociálne aktivity	Výroba a predaj alkoholu/omamných látok			8700	
	Iné antisociálne			9699	
	Súčet antisociálne			18399	3,2
Nezamestnaní	Študenti			141673	24,3
	Iní			237312	40,7
	Súčet			378985	65
Súčet				582870	100

Tabuľka č. 4: Sociálna skladba Kórejcov *zainiči* v roku 1954 a štruktúra ich zamestnania. Vysvetlivky: kurzíva – percentuálny podiel vzhľadom k počtu pracujúcich, zvislý podiel je vzhľadom k celej kórejskej populácii (Zdroj dát: Kim 2008, s. 878).

Situácia Kórejcov v oblasti zamestnania sa začala postupne zlepšovať od šesťdesiatych rokov. Spoločne s rastom japonskej ekonomiky sa vytvorilo aj viac pracovných miest (Kim 2011b, s. 237). Niektoré odvetvia pociťovali nedostatok pracovných síl, a preto boli japonské firmy ochotnejšie prijímať aj Kórejcov. V priebehu šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov sa postupne zvyšoval aj podiel stredne a vyššie kvalifikovaných pracovníkov, kde patria odborní a technickí pracovníci, riaditelia a úradníci. Zatiaľ čo v roku 1959 tvorili len 7 % z pracujúcich Kórejcov, do roku 1974 sa podiel takmer stonásobil na 20 %. Pre etnické podniky toto obdobie tiež predstavovalo možnosť rozvoja (Kim 2008., s. 880–881).

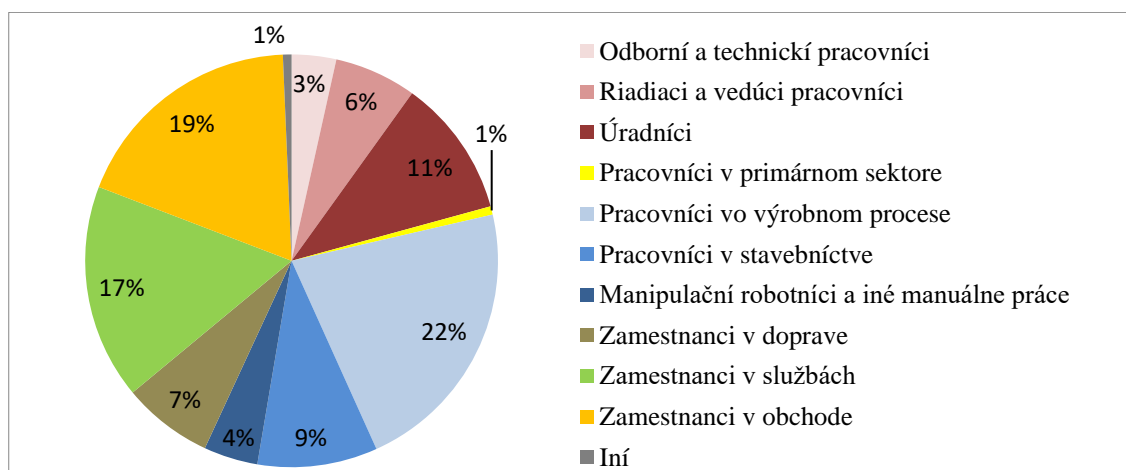
Kim (2011b, s. 238) však podotýka, že diskriminácia na japonskom trhu práce bola stále prevládajúca. V roku 1971 prebehol prieskum veľkých spoločností, kde bolo zisťované, či zaváži kórejská štátna príslušnosť pri výberovom konaní. Zo 106 firiem odpovedalo kladne až 44, zatiaľ čo 40 firiem odpovedalo neurčito, že závisí to od danej osoby.

3.2. Pracovné uplatnenie v roku 1980, 1990 a 2000

Práca Takaja et al. (2014a) spracováva štatistické údaje ohľadom zamestnania cudzincov v Japonsku v roku 1980, pričom sa samostatne venuje aj Kórejcom. Štatistické údaje o počtoch Kórejcov sa v jednotlivých tabuľkách v ich štúdií mierne líšia, preto je nutné počítať s určitými odchýlkami.

Ako prvé bude opísané ich uplatnenie z hľadiska postavenia v zamestnaní. Rok 1980 odráža rozvinutú etnickú ekonomiku. Na základe spomínanej štúdie podiel podnikateľov v rámci pracujúcich Kórejcov tvoril 38 %. Nápadný je aj pomerne vysoký podiel riaditeľov (6 %). Najväčší podiel tvoril počet zamestnancov (42 %), avšak v štatistike sa podrobnejšie neuvádza, koľkí z nich pracovali v etnickom podnikaní a koľkí v japonskej firme. Poslednú skupinu predstavovali vypomáhajúci členovia v domácnosti (14 %) (Takaja et al. 2014a, s. 50).

Zamestnanie Kórejcov z hľadiska povolania je vidieť v grafe č. 6. Kategorizácia povolání sa riadi podľa klasifikácie Štatistiky japonskej vlády z roku 1997 (Sómušo b.r.).

Graf č. 6: Percentuálny podiel jednotlivých kategórií povolání Kórejcov v roku 1980 (Zdroj dát: Takaja et al. 2014a, s. 41).

Podiel stredne a vyššie kvalifikovaných pracovníkov tvoril 20 %. V rámci tejto skupiny sa Kórejci najčastejšie uplatňovali ako administratívni pracovníci a riaditelia

firiem alebo organizácií. Podiel odborných a technických pracovníkov bol pomerne nízky (3 %). Z odborných povolání bola najčastejšia profesia zdravotnícky pracovník (Takaja et al. 2014a, s. 41).

Skupina pracovníkov v procese výroby, stavebníctve a iných manuálnych pracovníkov celkovo tvorila 35 %. Najviac Kórejcov (22 %) pracovalo vo výrobe, pričom najväčší počet bol zaznamenaný v priemysle spracovania kovov, vo výrobe oblečenia alebo textilu, výrobe výrobkov z gumy alebo plastu a vo výrobe kožených výrobkov, hlavne obuvi. Väčšina teda pracovala v ľahkom priemysle. Približne jedna desatina zamestnaných Kórejcov pracovala v stavebníctve, väčšinou ako robotníci na stavbách a cestách. Často tiež vykonávali špecializovanejšie povolania ako vodiči dopravných prostriedkov na stavbách alebo ako klampiari či elektrikári. Tretiu kategóriu v tejto skupine tvoria manipulační a iní manuálni pracovníci (4 %), ktorí vykonávali napríklad manipulačné alebo upratovacie práce (Ibid., s. 39 a 41).

Povolanie zamestnancov v doprave dosahovalo podiel 7 % a z nich sa najčastejšie uplatňovali ako vodiči v cestnej doprave (Ibid.). Ďalej boli vysoko zastúpené povolania v službách (17 %) a obchode (19 %). V rámci služieb je výrazný vysoký počet kuchárov a obsluhujúceho personálu v reštauráciách, čo svedčí o rozšírenosti kórejských gastronomických podnikov. V počte za nimi nasleduje obsluha v zábavných podnikoch. Medzi povolaniami v obchode vynikali predavači, pracovníci zberu a predaja znovu použiteľného materiálu, ktorým bol najčastejšie šrot a majitelia gastronomickej a obchodnej prevádzky. Častá bola aj práca sprostredkovania a predaja nehnuteľností (Ibid., s. 39 a 41).

Do práce v primárnom sektore sa zapájali Kórejci žijúci mimo mesta, ale tento podiel tvoril len 1 % (Ibid., s. 44). Oproti povojnovému obdobiu teda vidno odchod kórejských pracovníkov z tohto sektora.

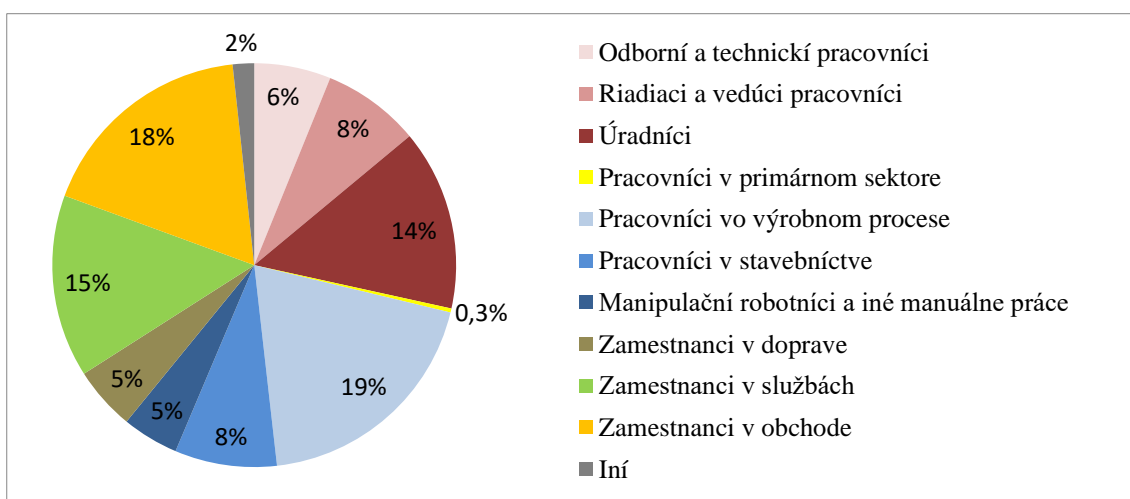
Nezamestnanosť Kórejcov v roku 1980 bola 4,4 %. Nezamestnanosť Japoncov bola oproti tomu približne dvojnásobne nižšia, čo stále naznačuje diskrimináciu v zamestnávaní a ťažkosti Kórejcov nájsť si prácu. Čím nižšie vzdelanie Kórejci dosiahli, tým bola ich nezamestnanosť štatisticky vyššia, ale ani vysokoškolské vzdelanie im nezabezpečilo stabilitu práce, keďže aj tam bola na úrovni 3 % (Ibid., s. 48).

Podľa prieskumu v roku 1984 však diskriminácia voči Kórejcom v súkromných japonských firmách poklesla. Na otázku, či kórejská národnosť zaváži pri rozhodnutí o prijatí do zamestnania, odpovedalo 95 % zo 633 japonských firiem záporne, 1 %

kladne a 4 % zvolilo možnosť bez komentára. Rovnaký prieskum tiež odhalil, že z 249 japonských firiem, v ktorých sa Kórejci uchádzali o zamestnanie, 223 firiem v tom čase aj zamestnávalo Kórejcov (Nakahara 1993 podľa Kima 2011b, s. 239).

Na prácu Takaja et al. (2014a) nadväzujú Takaja et al. (2014b), ktorí podobným spôsobom spracovali pracovné uplatnenie cudzincov v roku 1990. Percentuálne zastúpenie jednotlivých kategórií povolání je ilustrované v grafe č. 7. Ako prvé je vidieť výrazné zvýšenie podielu stredne a vyššie kvalifikovaných pracovníkov, pričom sa zvýšil v každej kategórii, ale hlavne v prípade odborných a technických pracovníkov, kde sa počet takmer zdvojnásobil. Za zvýšenie podielu tejto kategórie môže hlavne nárast počtu technických inžinierov a zdravotníckych pracovníkov. Podobne aj počet úradníkov výrazne narástol (Takaja et al. 2014b, s. 82).

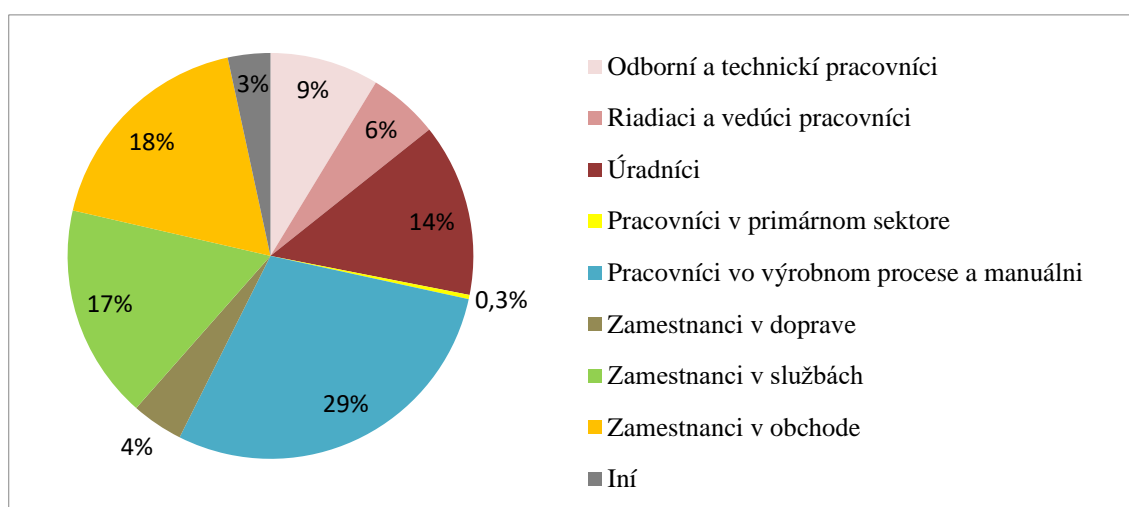
Na druhej strane, kategória výrobných pracovníkov mierne poklesla. V rámci tejto skupiny sa počet znížil v takmer každom odvetví, len v potravinárskom a strojárskom sa mierne zvýšil (Ibid.). Podiel kategórie zamestnancov v obchode sa zmenil len málo, ale určité zmeny nastali vo vnútri kategórie. Zatiaľ čo počet pracovníkov zberu a obchodu so šrotom poklesol viac než o polovicu, počet sprostredkovateľov a predajcov nehnuteľností sa zdvojnásobil (Ibid., s. 79 a 82). Prvá zmena sa dá zdôvodňovať nielen nižším dopytom po týchto surovinách, ale aj poklesom záujmu mladej generácie pracovať v tomto odvetví (Takaja et al. 2014a, s. 38). Druhá zmena môže byť vysvetlená väčším dopytom po nehnuteľnostiach v období „bublinovej ekonomiky“.

Graf č. 7: Percentuálny podiel jednotlivých kategórií povolání Kórejcov v roku 1990 (Zdroj dát: Takaja et al. 2014b, s. 82).

Uplatnenie Kórejcov v roku 2000 ďalej spracovali Ómagari et al. (2011). V spomínanej štúdií nie je pravdepodobne uvedený úplný počet pracujúcich v časti o povolaniach, pretože ich súčet je príliš nízky. Preto sú údaje pre rok 2000 čerpané z webovej stránky Štatistiky japonskej vlády (Sómušó 2014b).

Ako je vidieť v grafe č. 8, celkový podiel stredne a vyššie kvalifikovaných pracovníkov ostáva nemenný od roku 1990, avšak podiel odborných pracovníkov sa zvýšil a podiel riadiacich pracovníkov sa znížil. Najväčší nárast bol opäť zaznamenaný na povolaniach technický inžinier a zdravotnícky pracovník (Sómušó 2014b).

Graf č. 8: Percentuálny podiel jednotlivých kategórií povolaní Kórejcov v roku 2000 (Zdroj dát: Sómušó 2014b).

Od roku 1980 je možné pozorovať tendenciu zmenšovania sa podielu kategórie výrobných a iných manuálnych pracovníkov. V roku 2000 tento podiel poklesol na 29 %, čiže o 6 % od roku 1980 (Ibid.). V rámci kategórie zamestnancov v službách mierne narástol počet kuchárov a obsluhujúcich pracovníkov v reštaurácii, tak aj celkovo sa podiel tejto kategórie mierne zvýšil (Ómagari et al. 2011, s. 32; Sómušó 2014b). V skupine zamestnancov v obchode sa zvýšil počet predavačov, ale počet zamestnancov zberu a predaja šrotu a realitných maklérov sa znížil (Ómagari et al. 2011, s. 32).

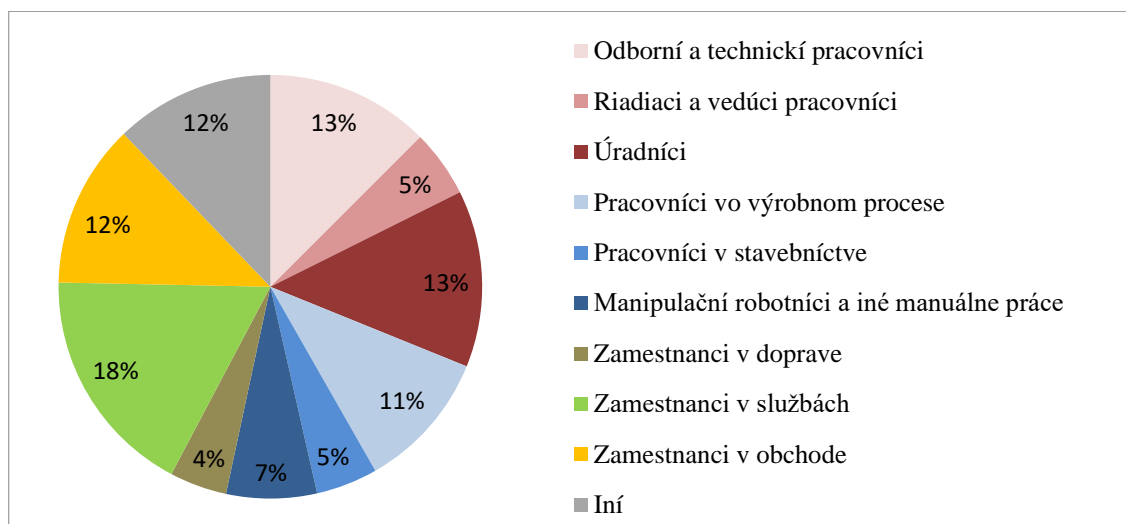
4. Pracovné uplatnenie Kórejcov *zainiči* v súčasnosti

V tejto kapitole bude opísané, v akých profesiách sa uplatňuje kórejská menšina v súčasnosti. Údaje o počte pracujúcich v jednotlivých kategóriách povolaní, o ich postavení v zamestnaní a o miere nezamestnanosti sú čerpané zo stránky Štatistiky japonskej vlády (Sómušó 2017a, c, d, e), kde sú spracované údaje zo sčítania

obyvateľstva v roku 2015. Práca Takaja et al. (2015) navyše uvádza aj počty pracujúcich v konkrétnych profesiách v roku 2010.

Najskôr bude opísané ich uplatnenie v súvislosti s postavením v zamestnaní. Zo štatistických údajov z roku 2015 vyplýva, že najviac pracujúcich Kórejcov (70 %) majú pozíciu ako stáli alebo nepravidelní zamestnanci. Z nich pomerne vysoký podiel (45 %) tvoria nepravidelní zamestnanci na čiastočný pracovný úväzok, ktorí pracujú ako brigádnici alebo ako pracovníci cez personálnu agentúru. Podiel podnikateľov tvorí 15 % a podiel riaditeľov dosahuje približne 11 %. Najmenší podiel tvoria rodinní pracovníci (4 %) (Sómušó 2017d). Nezamestnanosť Kórejcov sa v roku 2015 pohybovala na úrovni 7,5 %, čo je výrazný rozdiel oproti nezamestnanosti Japoncov (4,2 %) (Sómušó 2017a, c).

Ako je vidieť v grafe č. 9, podiel stredne a vyššie kvalifikovaných pracovníkov dosahuje 31 %. Najväčší nárast tu zaznamenala kategória odborných a technických pracovníkov, ktorá prvý krát prekonal podiel pracovníkov vo výrobe alebo v obchode (Sómušó 2017e). V rámci odborných pracovníkov sú najčastejšie zdravotnícke profesie, hlavne lekár a zdravotná sestra. Nasledujú profesie zamerané na informačné technológie, ako je programovanie alebo poradenské služby v oblasti softvérových systémov. Výraznejší je aj počet vysokoškolských pedagógov. (Takaja et al. 2015, s. 19). Viditeľne početná je aj kategória administratívnych pracovníkov (Sómušó 2017e).

Graf č. 9: Percentuálny podiel jednotlivých kategórií povolání Kórejcov v roku 2015 (Zdroj dát: Sómušó 2017e).

Skupina zahŕňajúca pracovníkov vo výrobe, stavebníctve a iných manuálnych pracovníkov tvorí stále veľkú časť pracujúcich Kórejcov (23 %), avšak v priebehu

desaťročí je možné sledovať výrazný pokles v zastúpení tejto skupiny, predovšetkým kategórie pracovníkov výroby. V rámci výroby sa najviac uplatňujú vo výrobe mechanických zariadení, gumených a plastových výrobkov a v potravinárskom priemysle. V stavebníctve pracuje približne 5 % Kórejcov. Do tejto skupiny patria manuálni alebo remeselní pracovníci podieľajúci sa na stavbe budov alebo ciest. Tretiu podkategóriu, ktorá predstavuje 7 %, tvoria iní manuálni pracovníci. V počte tu vynikajú hlavne manipulační pracovníci a upratovači (Takaja et al. 2015, s. 19; Sómušo 2017e).

Kategória pracovníkov v doprave, ktorú tvoria hlavne vodiči, sa dlhodobo udržiava na úrovni 4 % (Sómušo 2017e). Najviac Kórejcov pracuje v službách (18 %). V počte tu dominuje povolanie kuchár a obsluhujúci personál v reštauráciách. Výrazný je aj počet pracovníkov opatrovateľských služieb pre seniorov. V obchode pracuje približne 12 % Kórejcov, pričom najčastejšie sa tu uplatňujú ako predavači (Takaja et al. 2015, s. 19; Sómušo 2017e).

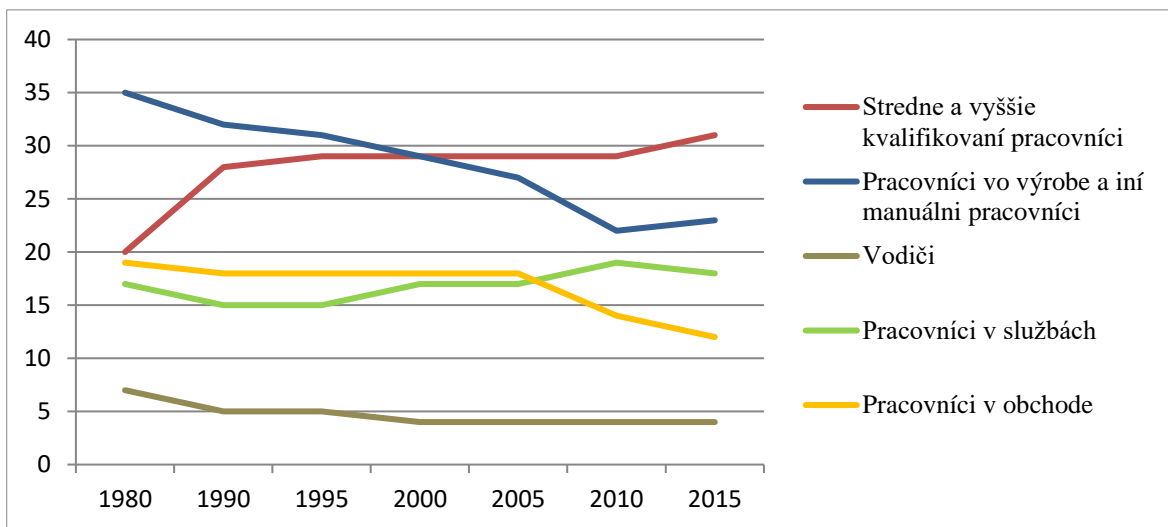
Z pohľadu priemyselných kategórií, v poradí od najviac zastúpeného priemyslu Kórejci pracujú v týchto odvetviach: veľko- a maloobchod (14 %), hoteliérstvo a gastronómia (13 %), výroba (12 %), stavebníctvo (8,5 %) a zdravotníctvo a sociálne služby (8 %). Vo verejnej správe na mestských alebo prefekturálnych úradoch pracuje 370 Kórejcov, čo predstavuje 0,2 % (Sómušo 2017d).

4.1. Pohľad na súčasnú situáciu: čo sa zmenilo a pretrvávajúce problémy

Ako prvé bude zhodnotená ich pracovná pozícia. Ako už bolo spomínané v kap. 2.7.3. o etnickom podnikaní (viď s. 37), podiel podnikateľov sa od roku 1980 do súčasnosti znížil viac než o polovicu (z 38 % na 15 %) a naopak, podiel riaditeľov sa zdvojnásobil (zo 6 % na 11 %). Najväčšiu skupinu podnikateľov tvoria ľudia narodení pred rokom 1980, ale medzi mladými Kórejcami tendencia založiť si podnik klesá (Takaja et al. 2015, s. 26). Najväčší podiel pracujúcej populácie tvoria zamestnanci, avšak takmer polovičný podiel nepravidelných zamestnancov poukazuje na nestabilitu zamestnania Kórejcov oproti Japoncom, pri ktorých bol tento podiel v roku 2015 výrazne nižší (35 %) (Sómušo 2017b, c).

Ďalší problém môže predstavovať pomerne vysoká nezamestnanosť, ktorá je vyššia než v roku 1980. Na základe štatistiky z roku 2015 sa dá povedať, že čím vyššia veková kategória, tým je počet nezamestnaných vyšší (Sómušo 2017c).

Ako ďalšie je potrebné zhodnotiť ich pracovné uplatnenie, ktorého zmeny sú znázornené v grafe č. 10. Najvýraznejšia zmena nastala v kategóriách stredne a vyššie kvalifikovaných pracovníkov, kde sa podiel výrazne zvýšil, a manuálnych pracovníkov vo výrobe, stavebníctve a manuálnych prácach, kde nastal výrazný pokles. Zastúpenie kategórie pracovníkov v obchode a službách sa od roku 1980 výrazne nezmenilo, len podiel pracovníkov v obchode v posledných rokoch mierne poklesol. Podobne ako v minulosti, tak aj v súčasnosti tvoria pracovníci v obchode a službách podstatnú časť pracovnej sily kórejskej menšiny. V zastúpení počtu vodičov nenastali výrazné zmeny.

Graf č. 10: Vývoj podielu zastúpenia jednotlivých kategórií povolání Kórejcov medzi rokmi 1980–2015 (Zdroj dát: Takaja et al. 2013, 2014a, b; Sómušo 2007, 2012, 2014b, 2017e).

Prístup niektorých prefekturálnych a mestských úradov v zamestnávaní Kórejcov na úradnej pozícii vo verejnej správe je ústretovejší, keďže v roku 2015 bolo na tejto pozícii zamestnaných 370 Kórejcov (Sómušo 2017d).

V nasledujúcej časti budú zhrnuté pretrvávajúce problémy kórejskej menšiny v zamestnaní. Napriek tomu, že dnes už je to tretia a štvrtá generácia Kórejcov, čo sa v Japonsku narodila a vyrastala, ich podmienky v zamestnávaní nie sú rovnocenné s Japoncami. Aj keď väčšina legálnych a inštitucionálnych bariér v zamestnávaní Kórejcov ustúpila, niektoré stále pretrvávajú.

Ako prvé možno spomenúť nemožnosť Kórejcov zamestnať sa na verejných školách ako riadny učiteľ (*kjóju*), ale len ako lektor na plný úväzok (*džókin kóši*). Hoci zamestnanec na tejto pozícii vykonáva takmer rovnakú úlohu ako riadny učiteľ, nemôže byť povýšený na vedúcu pozíciu, a tým pádom aj rast platu je obmedzený (Mindan šinbun 2019).

Ďalšie obmedzenie sa týka zamestnávania vo verejných službách. O zamestnaní cudzieho rezidenta na pozíciu vo verejných službách rozhodujú miestne samosprávy (Takao 2003, s. 547). V mnohých prefektúrach je podmienka občianstva pre výkon povolání spadajúcich do verejných služieb čiastočne zrušená, väčšinou však nie je možný postup na vedúcu pozíciu. Prefektúry navyše vymedzujú profesie, o ktoré sa cudzí rezident nemôže uchádzať (Zainiči gaikokudžin no sanseiken o kangaeru kai Fukui 2009; Kim 2011a, s. 294).

Výbor pre ľudské práva organizácie *Mindan* vydal v roku 2019 aktuálnu správu o súčasnom stanovisku prefektúr a miest k zamestnávaniu cudzích rezidentov vo verejných službách na úradníckych profesiách. Bolo zistené, že z tohto hľadiska nenastal výrazný pokrok. Podobne ako v roku 2009, aj v súčasnosti je podmienka japonského občianstva pre zamestnávanie cudzích rezidentov vo verejných službách takmer úplne zrušená v 11 zo 47 prefektúr a vo všetkých mestách určených vládny nariadením. V špeciálnych mestských štvrtiach Tokia a v mnohých kľúčových mestách (jap. *čúkakuši*) a prefektúrach je táto podmienka zrušená len čiastočne (Mindan šinbun 2020).

Je známy prípad zdravotnej sestry, Kórejky narodenej v Japonsku, ktorá mala záujem postúpiť na vedúcu pozíciu, ale tokijská samospráva ju nepripustila k manažérskej skúške na základe jej národnosti. Čong Hjang-gjun podala prípad aj na Najvyšší súd, ale po desiatich rokoch súdneho procesu bol prípad v roku 2005 zamietnutý s tým, že „pre pozície, ktoré súvisia s výkonom verejnej moci, je nevyhnutné japonské občianstvo“ (McNeill 2005, s. 1).

Ani diskriminácia v zamestnávaní voči Kórejcom úplne nevymizla z japonskej spoločnosti. Napríklad, v roku 2007 firma s potravinovými výrobkami odmietla prijať uchádzača do zamestnania len na základe toho, že bol *zainiči* Kórejec. Orgán pre oblasť ľudských práv japonského Ministerstva spravodlivosti tento prípad prešetril a udelil prezidentovi spoločnosti pokarhanie (Ministry of Foreign Affairs of Japan 2008, s. 26).

Výnimkou nie je ani šikana na pracovisku. V roku 2014 sa stal prípad, za ktorý dotknutý *zainiči* Kórejec žiadal odškodné za psychickú ujmu od spoločnosti, v ktorej pracoval. Podľa neho prezident spoločnosti pred ostatnými zamestnancami vyhlásil pravdu o jeho kórejskom pôvode a opakovane ho nútil používať jeho pravé kórejské meno. Obvodný súd v Šizuoke rozhodol v prospech kórejského zamestnanca (Yoo 2016, s. 51–52).

Kim (2011a, s. 287) tvrdí, že aj keď zjavné prípady diskriminácie na pracovisku sú skôr zriedkavé, môže sa vyskytovať v skrytých a nenápadných formách. Na základe rozhovorov s 26 Kórejcami s rôznym socioekonomickým pozadím, ktoré sa uskutočnili v rokoch 2004, 2005 a 2008 zistil, že Kórejci sa v japonskej spoločnosti stretávajú s nepriateľským správaním, poznámkami a vyhýbaním sa (Ibid., s. 289). Podľa slov niekoľkých opýtaných diskriminácia v zamestnávaní v súkromných japonských firmách stále pretrváva a je podľa nich tiež zriedkavé postúpiť tam na vyššiu pozíciu. Naopak, niektorí respondenti tvrdili, že sa nestretli s prípadom diskriminácie na základe ich etnicity (Ibid., s. 296–300).

Záver

Cieľom tejto bakalárskej práce bolo na základe doterajších poznatkov zistiť, ako sa vyvíjala situácia kórejskej menšiny v Japonsku v pracovnej oblasti a v akom stave sa nachádza v súčasnosti. Ich situácia bola skúmaná z hľadiska faktorov, ktoré sa na zmenách podieľali, pracovného uplatnenia a problémov, ktoré doteraz neboli vyriešené. Na základe dostupnej literatúry a štatistických údajov som sa dopracovala k nasledujúcim zisteniam:

1) V období po druhej svetovej vojne mali Kórejci problém zamestnať sa v japonských firmách, a tak mnohí boli odkázaní na príležitostné práce, spoliehali sa na vlastné podnikanie alebo si prácu našli v rámci kórejskej komunity. Väčšina Kórejcov žila v tomto období v zlej finančnej situácii a ich nezamestnanosť bola mnohokrát vyššia než nezamestnanosť Japoncov. S rozvojom japonskej ekonomiky a etnického podnikania dokázali do roku 1980 zlepšiť svoje ekonomické postavenie. Najviac sa uplatňovali vo výrobe ako manuálni robotníci, v obchode ako predavači a v službách v gastronomických podnikoch *jakiniku*. Nezamestnanosť Kórejcov do roku 1980 poklesla a z hľadiska postavenia v zamestnaní mnohí Kórejci dosiahli manažérsku pozíciu. Do roku 2015 sa výrazne zvýšil podiel stredne a vyššie kvalifikovaných pracovníkov, hlavne odborníkov v oblasti zdravotníctva a informačných technológií, ale aj úradníkov. Naopak, podiel manuálnych pracovníkov, predovšetkým vo výrobe, postupne klesal až do súčasnosti. Zamestnanie v obchode a službách je v rámci kórejskej menšiny stále výrazne rozšírené. Do súčasnosti sa oproti roku 1980 zmenšil podiel podnikateľov na polovicu a podiel riaditeľov sa takmer zdvojnásobil. Problém v zamestnaní môže predstavovať pomerne vysoký podiel nepravidelných zamestnancov a vysoká miera nezamestnanosti.

2) Z hľadiska pracovného uplatnenia sa situácia Kórejcov v zamestnaní zlepšila, keďže v súčasnosti je zaznamenaný výrazne vyšší podiel odborných, vedúcich a administratívnych pracovníkov než v minulosti. Stále však pretrvávajú obmedzenia v zamestnávaní vo verejných službách, ktoré vychádzajú z usmernenia z roku 1953 o podmienke japonského občianstva pri povolaniach, ktoré súvisia s výkonom moci alebo formovaním verejného záujmu. Kórejci *zainiči* preto nemôžu ako verejní zamestnanci postúpiť na vedúcu pozíciu, vo verejných školách môžu pracovať len ako lektori *džókin kóši* a z niektorých povolání sú vylúčení úplne. V niektorých prefektúrach a mestách je podmienka japonského občianstva pre zamestnanie vo verejných službách

skoro úplne zrušená, ale s výnimkami povolání, o ktoré sa nemôžu uchádzať. Vo väčšine prefektúr sú však prísnejšie obmedzenia.

3) Na zlepšení situácie kórejskej menšiny v pracovnej oblasti sa podieľalo niekoľko faktorov. Zo strany vlády to boli legálne zmeny vo forme zákonov a usmernení, ktoré čiastočne uvoľnili obmedzenia v zamestnávaní v súkromnom a verejnom sektore. Niektoré miestne úrady rozšírili možnosti v zamestnávaní tým, že zrušili podmienku japonského občianstva pri uchádzaní sa o viaceré povolania vo verejných službách. Kórejské združenia, ktoré vznikali od sedemdesiatych rokov, svojimi aktivitami dosiahli okrem rôznych občianskych práv aj povolenie byť zamestnaný vo verejných službách v mestách, v ktorých pôsobili. V súčasnosti je aktívna najmä organizácia *Mindan*, ktorá sa snaží o dosiahnutie práv, ktoré Kórejcom chýbajú. Veľký vplyv na zmenu podmienok v zamestnávaní mali aj dva úspešné súdne procesy, vďaka ktorým sa začala riešiť problematika diskriminácie v súkromných firmách a otvorila sa možnosť zamestnať sa ako právnik. Takisto aj zvýšenie úrovne vzdelania malo vplyv na zlepšenie ich situácie na trhu práce. Dôležitú úlohu plnili aj niektoré stredné školy, ktoré podporovali kórejských žiakov a pomáhali im nájsť si zamestnanie. Posledným faktorom je súkromné podnikanie, ktoré bolo spočiatku len východiskom z nepriaznivých podmienok, ale postupne sa rozvinulo a v prípade väčších firiem poskytuje Kórejcom zázemie kariérneho rastu.

Do budúcnosti je potrebné prehodnotiť usmernenie Legislatívnej rady Japonska z roku 1953 o podmienke japonského občianstva v zamestnávaní vo verejných službách. Pre Kórejcov *zainiči*, ktorí v Japonsku žijú už niekoľko generácií, by bolo vhodné umožniť im pracovať aj na pozíciách súvisiacich s výkonom moci. Okrem toho by sa malo naďalej apelovať na miestne samosprávy o zrušení podmienky japonského občianstva aspoň pre špeciálnych trvalých rezidentov.

Medzi Kórejcami je dôležité podporovať univerzitné vzdelanie. Keďže systém zamestnávania v Japonsku si zakladá na kvalitnom vzdelaní, aj ich šanca na lepšie uplatnenie by sa zvýšila.

Aj keď naturalizácia by automaticky poskytla Kórejcom práva, ktoré im chýbajú, mnohí Kórejci sa nechcú vzdať svojej kultúrnej identity. Preto je dôležité usilovať sa o uznanie ich kultúrnej identity v japonskej spoločnosti a zároveň presadzovať rovnosť ich práv s Japoncami.

Resumé

Based on the available literature and statistical data, presented bachelor thesis explores the situation of the *zainichi*, Korean minority in Japan, in respect of employment. It focuses on the development of their situation and the current state. Their employment situation was studied in terms of factors that influenced the development, from the point of their occupational and employment status and persisting problems. It was found out that after the end of the Japanese annexation of Korea, Koreans in Japan had difficulties to find a job, so they mostly relied on their own businesses. Until 1980, development of the ethnic economy and growth of Japanese economy provided more employment opportunities, while they were mostly employed in manufacture, *yakiniku* restaurants and retail stores. Until today, the ratio of white-collar workers has increased, while the ratio of blue-collar workers has decreased. They are mostly employed as service workers, professional and technical workers, clerks and workers in sale. Factors that contributed to improvement of the socioeconomic situation of Korean minority in Japan include legal changes, cooperative approach from local municipal offices, activity of Korean associations, improvement of their education level, employment support for Korean students from some high schools, lawsuits and ethnic business. Today restrictions in employment persist in public service jobs that has not been eliminated in most of the prefectures yet.

Zoznam použitej literatúry:

- BAREŠOVÁ, Ivona a DYTRTOVÁ, Monika, 2014. *Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání* [online]. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 12. 4. 2021]. ISBN 978-80-244-4017-0. Dostupné z: <https://kas.upol.cz/fileadmin/users/122/Baresova-e-kniha.pdf>.
- BARTŮŠEK, Josef a VÁHALA, František, 1959. Jak v češtině zacházet se jmény z východoasijských jazyků. *Naše řeč* [online]. **42**(7–8), 204–214 [cit. 12. 4. 2021]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4697>.
- BAYLISS, Jeffrey P., 2008. Minority Success, Assimilation and Identity in Prewar Japan: Pak Chungum and the Korean Middle Class. *The Journal of Japanese Studies* [online]. **34**(1), 33–38 [cit. 27. 2. 2021]. Dostupné z: https://www.academia.edu/8591562/Minority_Success_Assimilation_and_Identity_in_Prewar_Japan_Pak_Chungum_and_the_Korean_Middle_Class
- DE VOS, George a LEE, Changsoo, 1981. The Colonial Experience. In: DE VOS, George a LEE, Changsoo. *Koreans in Japan: Ethnic Conflict and Accommodation*. Berkeley: University of California Press, s. 31–57. ISBN 0-520-04258-1.
- Forbes, 2020. Japan's 50 Richest People. In: *Forbes* [online]. [Cit. 13. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/japan-billionaires/list/#tab:overall>.
- FUKUOKA, Yasunori a TSUJIYAMA Yukiko, 1992. MINTOHREN: Young Koreans Against Ethnic Discrimination in Japan. Preložil RUSSEL, John G. *The Bulletin of Chiba College of Health Science* [online]. **10**(2), 147–162 [cit. 5. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.han.org/a/fukuoka92.html>.
- HAN, Jaehyang, 2010. *Zainiči kigyó no sangjó keizaiši: sono šakaiteki kiban to dainamizumu* [Hospodárska história priemyslu podnikov zainiči: jeho sociálny základ a dynamika]. 1.vyd. Nagoja: Nagoja daigaku šuppankai. ISBN 978-4815806316.
- HICKS, George, 1997. *Japan's Hidden Apartheid: Korean Minority and the Japanese*. Ashgate Publishing, 171 s. ISBN 978-1840141689.

- HIGUCHI, Naoto, 2016. Dynamics of Occupational Status among Koreans in Japan: Analyzing Census Data between 1980 and 2010. *Seoul Journal of Japanese Studies* [online]. 2(1), 1–25 [cit. 1. 11. 2019]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10371/97035>.
- Hómušó, 2011. Zairjú gaikokudžin tókei (kjú tóroku gaikokudžin tókei): 2006 nen – 2011 nen. [Štatistika cudzích rezidentov (pôvodne Štatistika registrovaných cudzincov): roky 2006–2011]. In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. [Cit. 18. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00250012&tstat=000001018034&cycle=7&tclass1=000001060436>.
- Hómušó, 2019. Zairjú gaikokudžin tókei (kjú tóroku gaikokudžin tókei): 2012 nen – 2019 nen. [Štatistika cudzích rezidentov (pôvodne Štatistika registrovaných cudzincov): roky 2012–2019]. In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. [Cit. 18. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00250012&tstat=000001018034&cycle=1&tclass1=000001060399>.
- Hómušó, 2020a. Kika kjoka šinseiša sú nado no sui [Vývoj počtu žiadateľov o povolenie na naturalizáciu a iné]. In: *Hómušó* [online]. [Cit. 15. 4. 2021]. Dostupné z: http://www.moj.go.jp/MINJI/toukei_t_minj03.html.
- Hómušó, 2020b. Zairjú gaikokudžin tókei (Kjú tóroku gaikokudžin tókei): 20–06–04 hjó bangó: todófuken becu, kokuseki, čiiki becu zairjú gaikokudžin [Štatistika cudzích rezidentov (pôvodne Štatistika registrovaných cudzincov): Tabuľka č. 20–06–04: Cudzí rezidenti podľa prefektúry, národnosti/regiónu]. In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 11. 12. 2020 [Cit. 24. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00250012&tstat=000001018034&cycle=1&year=20200&month=12040606&tclass1=000001060399&tclass2val=0>
- CHAPMAN, David, 2008. *Zainichi Korean Identity and Ethnicity*. New York: Routledge, 196 s. ISBN 978-0-415-56110-5.
- ISHIKIDA, Miki Y., 2005. From high school to work. In: *Japanese Education in the 21th Century*. Lincoln: iUniverse, s. 106–110. ISBN-10: 0595350496.

- IŠIDA, Hiroši, 2007. *Kókó ga šúšoku assen o suru koto – kókó ga harówáku?* [Sprostredkovanie práce vyššou strednou školou – je škola Hello Work?]. *Nihon Ródó Kenkjú Zašši* [online]. **561**, 56–58 [cit. 20. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.jil.go.jp/institute/zassi/backnumber/2007/04/pdf/056-058.pdf>.
- KADŽI, Hirojuki, 2007. *Pačinko hóru gjókai no gendaiteki kadai to taisaku (I)* [Súčasnú problémy a ich riešenia v priemysle pačinko (I)]. *Šakai kagaku* [online]. **78**, 23–47 [cit. 1. 3. 2021]. DOI: <http://doi.org/10.14988/pa.2017.0000011098>.
- KAWA, Meisei, 2014. *Šucudži to kigjó – zainiči mainoriti/kandžin no kigjóša kacudó no gaijó to ruikeika ojobi naimenteki tokusei* [Pôvod a podnikanie – Prehľad a klasifikácia podnikateľských aktivít kórejskej menšiny v Japonsku a ich vnútorné pocity]. *Imin seisaku kenkjú* [online]. **6**, 25–43 [cit. 12. 1. 2021]. Dostupné z: http://iminseisaku.org/top/pdf/journal/006/006_024.pdf.
- KAWASHIMA, Ken C., 2009. *The Proletarian Gamble: Korean Workers in Interwar Japan*. Durham: Duke University Press. ISBN 978-0822344179.
- KEARNEY, James M., 1998. Local Public Employment Discrimination Against Korean Permanent Residents in Japan: a U.S. Perspective. *Pacific Rim Law & Policy Journal*. **7**(1), 197–227. Dostupné z: <https://digitalcommons.law.uw.edu/wilj/vol7/iss1/7/>.
- KIM, Bumsoo, 2006. From Exclusion to Inclusion? The Legal Treatment of ‘Foreigners’ in Contemporary Japan. *Immigrants & Minorities: Historical Studies in Ethnicity, Migration and Diaspora* [online]. **24**(1), 51–73 [cit. 1: 11. 2019]. DOI: 10.1080/02619280600590225.
- KIM, Bumsoo, 2008. Bringing Class Back in: the Changing Basis of Inequality and the Korean Minority in Japan. *Ethnic and Racial Studies* [online]. **31**(5), 871–898 [cit. 14. 5. 2019]. DOI: 10.1080/01419870701682279.
- KIM, Bumsoo, 2011a. Blatant Discrimination Disappears, But...: The Politics of Everyday Exclusion in Japan. *Asian Perspective* [online]. **35**(2), s. 287–308 [cit. 23. 3. 2021]. DOI: <https://doi.org/10.1353/apr.2011.0008>.
- KIM, Bumsoo, 2011b. Changes in the Socio-economic Position of Zainichi Koreans: A Historical Overview. *Social Science Japan Journal* [online]. Oxford University Press. **14**(2), 233–245 [cit. 14. 5. 2019]. DOI: 10.1093/ssjj/jyq069.

- KIM, Myungsoo, 2003. Ethnic Stratification and Inter-generational Differences in Japan: A Comparative Study of Korean and Japanese Status Attainment. *International Journal of Japanese Sociology* [online]. **12**(1), 6–16 [cit. 20. 2. 2020]. DOI: 10.1111/j.1475-6781.2003.00039.x.
- Korejština a korejská abeceda. In: *Korea.cz* [online]. [cit. 13. 4. 2021]. Dostupné z: <http://www.korea.cz/korejstina.php>.
- LAURENT, Christopher, 2020. Diaspora, Exclusion and Appropriation: The Cuisine of the Korean Minority in Japan. *Asia Pacific Perspectives* [online]. **16**(2), 48–66. [cit. 13. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.usfca.edu/journal/asia-pacific-perspectives/v16n2/laurent>.
- Lawyers Association of Zainichi Koreans, 2014. Discrimination Against Koreans in Japan: Japan's Violation of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination [online]. [Cit. 28. 2. 2020]. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD/Shared%20Documents/JPN/INT_CERD_NGO_JPN_17768_E.pdf.
- LEE, Changsoo, 1981. The legal status of Koreans in Japan. In: DE VOS, George a LEE, Changsoo. *Koreans in Japan: Ethnic conflict and accommodation*. Berkeley: University of California Press, s. 133–158. ISBN 0-520-04258-1.
- LEE, Changsoo a DE VOS, George, 1981. On Both Sides of Japanese Justice. In: DE VOS, George a LEE, Changsoo. *Koreans in Japan: Ethnic conflict and accommodation*. Berkeley: University of California Press, s. 252–280. ISBN 0-520-04258-1.
- LIE, John, 2008. *Zainichi (Koreans in Japan): Diasporic Nationalism and Postcolonial Identity*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press. ISBN 978-0-520-25820-4.
- Maruhan* [online]. [Cit. 13. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.maruhan.co.jp/english/>.
- MATTHEWS, Joel, 2019. Historical Structures of Exclusion and the Colonial Korean (Zainichi) Diaspora in Modern Japan. In: SHIOBARA, Yoshikazu, KAWABATA, Kohei a MATTHEWS, Joel, eds. *Cultural and Social Division in Contemporary Japan: Rethinking Discourses of Inclusion and Exclusion*

[online]. Abingdon and New York: Routledge, s. 53–67 [Cit. 6. 3. 2021]. ISBN-10: 1138310395. DOI: 10.4324/9781315143705-3.

McNEILL, David, 2005. "I just want to make Japan a better place to live": Korean national blocked from promotion by Tokyo government vows to fight on. *The Asia-Pacific Journal: Japan Focus* [online]. 3(2) [cit. 19. 3. 2021]. Dostupné z: <https://apjjf.org/-David-McNeill/1638/article.html>.

Mindan šinbun, 2019. Kjóin na no ni „kóši“ kanrišoku ni mo narezu...zainiči sansei no nageki [Napriek tomu, že som učiteľ, nemôžem byť na vedúcej pozícii „lektora“...nárek tretej generácie Kórejcov zainiči]. In: *Zainippon daikanminkoku mindan* [online]. 30. 1. 2019 [cit. 19. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.mindan.org/news/mindan_news_view.php?cate=4&page=3&number=25068&keyfield=&keyfield1=&key=

Mindan šinbun, 2020. Gaikokusekiša no čihó kómuin saijó, ippanšoku no kaihó susumazu...mindan džinken jógoi ga zenkoku čósa [Zamestnávanie cudzích rezidentov ako miestnych verejných zamestnancov, otváranie pozícií pre úradníkov sa nehýbe...celonárodný prieskum Výboru pre ochranu ľudských práv Mindan]. In: *Zainippon daikanminkoku mindan* [online]. 29. 7. 2020 [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.mindan.org/news/mindan_news_view.php?cate=4&number=26259

Mindan. *Džigjó naijó* [Náplň činnosti organizácie]. In: *Zainippon daikanminkoku mindan* [online]. [cit. 5. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.mindan.org/jigyo.php>.

Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2008. Third, fourth, fifth and sixth combined periodic report on the implementation of the International convention on elimination of racial discrimination Japan. In: *Ministry of Foreign Affairs of Japan* [online]. [cit. 19. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.mofa.go.jp/policy/human/conv_race/index.html

- NOZAKI, Yoshiko, INOKUCHI, Hiromitsu a KIM, Tae-Young, 2006. Legal Categories, Demographic Change and Japan's Korean Residents in the Long Twentieth Century. *The Asia-Pacific Journal* [online]. **4**(9), 1–14 [cit. 23. 2. 2020]. Dostupné z: <https://apjjf.org/-Yoshiko-Nozaki/2220/article.html>.
- OKANO, Kaori H., 1997. Third-Generation Koreans' Entry into the Workforce in Japan. *Anthropology & Education Quarterly* [online]. **28**(4), 524–549 [cit. 1. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3196243>.
- OKANO, Kaori H., 2011. Ethnic Koreans in Japanese Schools: Shifting Boundaries and Collaboration With Other Groups. In: TSUNEYOSHI, Ryoko; OKANO, Kaori H. a BOOCOOCK, Sarane, eds. *Minorities and Education in Multicultural Japan: An Interactive Perspective*. London and New York: Routledge, s. 100–125. ISBN 978-0-203-84919-4.
- OSLER, Audrey, 2018. Reflections on Structural Inequality, Struggle and the Meanings of Citizenship: A "Zainichi" Korean Teacher Narrative. *Multicultural Education Review* [online]. **10**(1), 52–70 [cit. 25. 2. 2020]. DOI: 10.1080/2005615X.2018.1423541.
- ÓMAGARI, Jukiko; TAKAJA, Sači; INABA, Nanako; KADŽI, Itaru a HIGUČI, Naoto, 2011. Zainiči gaikokudžin no šigoto: 2000 nen no kokusei čósa déta no bunseki kara [Práca cudzích rezidentov v Japonsku: analýza údajov zo sčítania obyvateľstva v roku 2000]. *Ibaraki daigaku čüiki sógó kenkjúšo nenpó* [online]. **44**, 27–42 [cit. 22. 2. 2021]. Dostupné z: https://rose-ibadai.repo.nii.ac.jp/?action=pages_view_main&active_action=repository_view_main_item_detail&item_id=11119&item_no=1&page_id=13&block_id=21.
- Pachinko Industry Web Reference. Trends in the Number of Pachinko Parlors and Player Population. In: *Pachinko Industry Web Reference* [online]. [cit. 1. 3. 2021]. Dostupné z: <http://pachinko-shiryoshitsu.jp/en/structure-industry/transition/>.
- Pachinko Trusty Board, 2020. *Pačinko, pačisuro sangjó kanren déta* [Údaje súvisiace s priemyslom pačinka a pačinko slotov]. In: *Pachinko Trusty Board* [online]. Posledná zmena 12/2020 [cit. 1. 3. 2021]. Dostupné z: http://www.ptb.or.jp/s_pachinko_slot_industry_data.htm

- ROHLEN, Thomas, 1981. Education: Policies and Prospects. In: DE VOS, George a LEE, Changsoo. *Koreans in Japan: Ethnic Conflict and Accommodation*. Berkeley: University of California Press, s. 182–222. ISBN 0-520-04258-1.
- RYANG, Sonia, 2009. Introduction: Between the Nations. Diaspora and Koreans in Japan. In: RYANG, Sonia a LIE, John, eds. *Diaspora without homeland: Being Korean in Japan*. Berkeley: University of California Press. ISBN 978-0-520-09863-3.
- SCOTT, Simon, 2014. Ball and Chain: Gambling's Darker Side [online]. In: *The Japan Times* [online]. 24. 5. [cit. 12. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/life/2014/05/24/lifestyle/ball-chain-gamblings-darker-side/>.
- Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/>.
- SHIN, Hwa Ji a TSUITSUI, Kiyoteru 2007. Constructing Social Movement Actorhood: Resident Koreans' Activism in Japan Since 1945. *International Journal of Comparative Sociology* [online]. Los Angeles: SAGE Publications, **48**(4), 317–335 [cit. 5. 2. 2020]. DOI: 10.1177/0020715207079533.
- Sómušó. Nihon hjódžun šokugjó bunrui (Heisei 9 nen [1997 nen] 12 gatsu kaitei) [Japonská štandardná klasifikácia povolání (revízia z decembra 1997)]. In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. [Cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/classifications/terms/20?revision=01&sbs1=1&sbs2=1&sbs3=0>.
- Sómušó, 2007. Heisei 17 nen kokusei čósa: 20 hjó bangó: kokuseki (11 kubun), šokugjó (daibunrui), džúgjódžó no čii (6 kubun), dandžobetsu 15 sai idžó gaikokudžin šúgjóšasú – zenkoku. [Sčítanie obyvateľstva z roku 2005: Tabuľka č. 20: Počet pracujúcich cudzincov starších ako 15 rokov podľa národnosti (11 kategórií), povolania (hlavné kategórie), postavenia v zamestnaní (6 kategórií) a pohlavia – celá krajina] In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 26. 12. 2007 [Cit. 19. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00200521&kikan=00200&tstat=00001007251&cycle=0&tclass1=000001012042&tclass2=000001012849&tclass3=000001012850&tclass4val=0>

- Sómušó, 2012. Heisei 22 nen kokusei čósa: 14-1 hjó bangó: kokuseki (11 kubun), šokugjó (daibunrui), džúgjódzó no čii (7 kubun), dandžobetsu 15 sai idžó gaikokudžin šúgjóšasú – zenkoku. [Sčítanie obyvateľstva z roku 2010: Tabuľka č. 14-1: Počet pracujúcich cudzincov starších ako 15 rokov podľa národnosti (11 kategórií), povolania (hlavné kategórie), postavenia v zamestnaní (7 kategórií) a pohlavia – celá krajina] In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 16. 11. 2012 [Cit. 9. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00200521&kikan=00200&tstat=00001039448&cycle=0&tclass1=000001051859&tclass2=000001055398&tclass3val=0>
- Sómušó, 2014a. Heisei 12 nen kokusei čósa: 88 hjó bangó: kokuseki (11 kubun) becu gaikokudžinsú – zenkoku, todófuken (Heisei 7 nen, 12 nen) [Sčítanie obyvateľstva z roku 2000: Tabuľka č. 88: Počet cudzincov podľa národnosti (11 skupín) – celá krajina a prefektúry: rok 1995 a 2000]. In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 10. 6. 2014 [Cit. 18. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/en/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00200521&kikan=00200&tstat=00000030001&cycle=0&year=2000&tclass1=000000030898&tclass2=000000030899>.
- Sómušó, 2014b. Heisei 12 nen kokusei čósa: 91 hjó bangó: kokuseki (11 kubun), šokugjó (daibunrui), dandžobetsu 15 sai idžó gaikokudžin šúgjóšasú – zenkoku (heisei 7 nen, 12 nen): sono iči heisei 12 nen. [Sčítanie obyvateľstva z roku 2000: Tabuľka č. 91: Počet pracujúcich cudzincov starších ako 15 rokov podľa národnosti (11 kategórií), povolania (hlavné kategórie) a pohlavia – celá krajina (rok 1995 a 2000): prvá časť, rok 2000] In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 10. 6. 2014 [Cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00200521&kikan=00200&tstat=00000030001&cycle=0&year=2000&tclass1=000000030898&tclass2=000000030899&tclass3val=0>
- Sómušó, 2017a. Heisei 27 nen kokusei čósa: 1-1 hjó bangó: ródórijoku džótai (8 kubun), nenrei (kaku sai), dandžobetsu 15 sai idžó džinkó ojobi ródórijokuricu (sósú ojobi nihondžin) – zenkoku. [Sčítanie obyvateľstva z roku 2015: Tabuľka č. 1-1:

Počet obyvateľov nad 15 rokov a pomer pracujúcej populácie nad 15 rokov podľa stavu pracovnej sily (8 kategórií), veku (jednotlivé roky) a pohlavia (súhrnný počet všetkých obyvateľov a Japoncov) – celá krajina] In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 26. 4. 2017 [Cit. 19. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00200521&kikan=00200&tstat=00001080615&cycle=0&tclass1=000001095955&tclass2=000001100295&tclass3val=0>

Sómušó, 2017b. Heisei 27 nen kokusei čósa: 8-2 hjó bangó: džúgjódzó no čii (8 kubun), šokugjó (daibunrui), dandžobetsu 15 sai idžó šúgjóšasú – zenkoku. [Sčítanie obyvateľstva z roku 2015: Tabuľka č. 8-2: Počet pracujúcich obyvateľov nad 15 rokov podľa postavenia v zamestnaní (8 kategórií), povolania (hlavné kategórie) a pohlavia – celá krajina] In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 26. 4. 2017 [Cit. 28. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00200521&kikan=00200&tstat=00001080615&cycle=0&tclass1=000001095955&tclass2=000001100295&tclass3val=0>

Sómušó, 2017c. Heisei 27 nen kokusei čósa: 30-1 hjó bangó: ródórjoku džótai (8 kubun), kokuseki (12 kubun), nenrei (5 sai kaikjú), dandžobetsu 15 sai idžó gaikokudžinsú (15 sai idžó sódzinkó ojobi 15 sai idžó nihondžin – tokkei) – zenkoku. [Sčítanie obyvateľstva z roku 2015: Tabuľka č. 30-1: Počet cudzincov starších ako 15 rokov podľa stavu pracovnej sily (8 kategórií), národnosti (12 kategórií), veku (triedy po 5 rokov) a pohlavia (súhrnný počet všetkých obyvateľov nad 15 rokov a Japoncov nad 15 rokov – uvedené zvlášť) – celá krajina] In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 26. 4. 2017 [Cit. 19. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00200521&kikan=00200&tstat=00001080615&cycle=0&tclass1=000001095955&tclass2=000001100295&tclass3val=0>.

Sómušó, 2017d. Heisei 27 nen kokusei čósa: 31-1 hjó bangó: sangjó (daibunrui) džúgjódzó no čii (7 kubun), kokuseki (12 kubun), dandžobecu 15 sai idžó gaikokudžin šúgjóšasú (15 sai idžó sóšúgjóšasú ojobi 15 sai idžó nihondžin šúgjóšasú – tokkei) – zenkoku [Sčítanie obyvateľstva z roku 2015: Tabuľka č.

31-1: Počet pracujúcich cudzincov starších ako 15 rokov podľa priemyslu (hlavné kategórie), postavenia v zamestnaní (7 kategórií), národnosti (12 kategórií) a pohlavia (súhrnný počet všetkých pracovníkov nad 15 rokov a japonských pracovníkov nad 15 rokov – uvedené zvlášť) – celá krajina] In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 26. 4. 2017 [Cit. 13. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00200521&kikan=00200&tstat=00001080615&cycle=0&tclass1=000001095955&tclass2=000001100295&tclass3val=0>.

Sómušó, 2017e. Heisei 27 nen kokusei čósa: 32-1 hjó bangó: šokugjó (daibunrui), džúgjódzó no čii (7 kubun), kokuseki (12 kubun), dandžobetsu 15 sai idžó gaikokudžin šúgjóšasú (15 sai idžó sóšúgjóšasú ojobi 15 sai idžó nihondžin šúgjóšasú – tokkei) – zenkoku. [Sčítanie obyvateľstva z roku 2015: Tabuľka č. 32-1: Počet pracujúcich cudzincov starších ako 15 rokov podľa povolania (hlavné kategórie), postavenia v zamestnaní (7 kategórií), národnosti (11 kategórií) a pohlavia (súhrnný počet všetkých pracovníkov nad 15 rokov a japonských pracovníkov nad 15 rokov – uvedené zvlášť) – celá krajina] In: *Seifu tókei no sógó madoguči (e-Stat)* [online]. 26. 4. 2017 [Cit. 9. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-stat.go.jp/stat-search/files?page=1&layout=datalist&toukei=00200521&kikan=00200&tstat=00001080615&cycle=0&tclass1=000001095955&tclass2=000001100295&tclass3val=0>

STRAUSZ, Michael, 2006. Minorities and Protest in Japan: The Politics of the Fingerprinting Refusal Movement. *Pacific Affairs* [online]. **79**(4), 641–656 [cit. 9. 1. 2020]. DOI: 10.2307/40023775.

TAI, Eika, 2004. „Korean Japanese“: A New Identity Option for Resident Koreans in Japan. *Critical Asian Studies* [online]. **36**(3), 355–382 [cit. 24. 4. 2021]. DOI: 10.1080/1467271042000241586.

TAI, Eika, 2006. Korean Activism and Ethnicity in the Changing Ethnic Landscape of Urban Japan. *Asian Studies Review* [online]. **30**(1), 41–58 [cit. 1. 11. 2019]. DOI: 10.1080/10357820500537047.

- Takacuki mukuge no kai, 2003. Kan Hiroaki-san (Takacuki Mukuge no kai džimukjokučó): Nihon ga, boku no umare kokjó nan ja. [Kan Hiroaki (Riaditeľ spoločnosti Mukuge v Takacuki): Japonsko je predsa moje rodisko]. In: *Furatto džinken džóhó nettowáku* [online]. [Cit. 18. 2. 2020]. Dostupné z: https://www.jinken.ne.jp/flat_now/kyousei/2003/01/10/1603.html.
- TAKAJA, Sači; ÓMAGARI, Jukiko; HIGUČI, Naoto; KADŽI, Itaru a INABA, Nanako, 2013. 1995 nen kokusei čósa ni miru zainiči gaikokudžin no šigoto [Práca cudzích rezidentov v Japonsku z pohľadu údajov zo sčítania obyvateľstva v roku 1995]. *Okajama daigaku daigakuin šakai bunka kagaku kenkjúka kijó* [online]. **36**, 81–100 [cit. 22. 2. 2021]. DOI: 10.18926/52098.
- TAKAJA, Sači; ÓMAGARI, Jukiko; HIGUČI, Naoto; KADŽI, Itaru a INABA, Nanako, 2014a. 1980 nen kokusei čósa ni miru zainiči gaikokudžin no šigoto [Práca cudzích rezidentov v Japonsku z pohľadu údajov zo sčítania obyvateľstva v roku 1980]. *Okajama daigaku daigakuin šakai bunka kagaku kenkjúka kijó* [online]. **38**, 37–56 [cit. 22. 2. 2021]. DOI: 10.18926/53053.
- TAKAJA, Sači; ÓMAGARI, Jukiko; HIGUČI, Naoto; KADŽI, Itaru a INABA, Nanako, 2014b. 1990 nen kokusei čósa ni miru zainiči gaikokudžin no šigoto [Práca cudzích rezidentov v Japonsku z pohľadu údajov zo sčítania obyvateľstva v roku 1990]. *Bunka kjóseigaku kenkjú* [online]. **13**, 77–96 [cit. 22. 2. 2021]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/280728296_1990nianguoshidiaoZHANI_miruzairiwaiguorennoshishi.
- TAKAJA, Sači; ÓMAGARI, Jukiko; HIGUČI, Naoto; KADŽI, Itaru a INABA, Nanako, 2015. 2010 nen kokusei čósa ni miru zainiči gaikokudžin no šigoto [Práca cudzích rezidentov v Japonsku z pohľadu údajov zo sčítania obyvateľstva v roku 2010]. *Okajama daigaku daigakuin šakai bunka kagaku kenkjúka kijó* [online]. **39**, 17–36 [cit. 9. 3. 2021]. DOI: 10.18926/53308.
- TAKAO, Yasuo, 2003. Foreigners' Rights in Japan: Beneficiaries to Participants. *Asian Survey* [online]. University of California Press, **43**(3), 527–552 [cit. 5. 2. 2020]. DOI: 10.1525/as.2003.43.3.527.
- TAMURA, Toshiyuki, 2003. The Status and Role of Ethnic Koreans in the Japanese Economy. In: BERGSTEN, C. Fred a CHOI Inbom, eds. *The Korean Diaspora*

in the World Economy. Washington, DC: Institute for International Economics, s. 77–97. ISBN 978-0881323580.

VISOČNIK, Nataša, 2014. Koreans in Japan: Processes of Community Building in Marginal Places in Kyoto. *Asian Studies* [online], 2(2), 89–109 [cit. 25. 2. 2020]. DOI: 10.4312/as.2014.2.2.89-109.

WEINER, Michael, 1989. *Origins of the Korean Community in Japan, 1910–1923 (Studies on East Asia)*. Manchester: Manchester University Press. ISBN 0-7190-2987-2.

YOO, Hyuck-Soo, 2016. Rethinking the Status of the Korean Community in Japan Through the Current Situation of Professional Groups: The Cases of Lawyers and Scholars. *Seoul Journal of Japanese Studies* [online], 2(1), 27–56 [cit. 5. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/paper/Rethinking-the-Status-of-the-Korean-Community-in-of-Yoo/9a0b9dc19b9b5a0ebbe8334f3c9ce1792d097a8d>.

Zainiči gaikokudžin no sanseiken o kangaeru kai Fukui, 2009. Kómuin saijó šiken ni okeru: Kokuseki džókó teppai no genžó [Ohľadom skúšok do zamestnania: Súčasný stav anulácie podmienky štátnej príslušnosti pri zamestnaní vo verejnej službe]. In: *Interbroad* [online]. [Cit. 18. 2. 2020]. Dostupné z: http://www2.interbroad.or.jp/shimada/sanseiken_folder/right/genjyou.html.